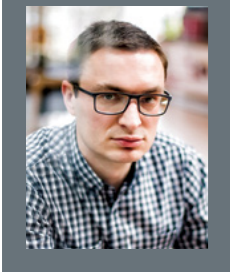

▶ JAK PĚSTOVAT OKRASNÉ ROSTLINY BEZ INVAZNÍCH DRUHŮ str. 10

- ▶ **CHCETE BÝT ŠKOLOU, KTERÁ CHRÁNÍ KLIMA?** str. 14
- ▶ **INFORMAČNÍ LETÁK: KOTLÍKOVÉ DOTACE POKRAČUJÍ** str. 16
- ▶ **UPOZORNĚNÍ PRO ŽADATELE O KOMUNÁLNÍ FOTOVÓLTAIKU** str. 23

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

léto končí, bobule hlohu nás pomalu uvádějí do podzimu a my k tomu vydáváme nové číslo časopisu. Co v něm bude, jaké budeš zářijové vydání?

„Píšu o lásce a penězích, o čem jiném lze taky vůbec psát?“ konstatovala spisovatelka Jane Austenová. My začneme penězi a láskou k přírodě

to zakončíme. Kdo někdy vystrčil nos za město, určitě tu a tam narazil na černou skládku. Většinou není černá, ale podezřele barevná. Narazíte na ní na zbytky červených cihel, nějakou tu bílou techniku, postrhaný igelit a – pravda – často i na černé pneumatiky. Likvidace nelegálních skládek stojí dost peněz. Na odvoz odpadu z místa, kde nemá co dělat, může však obec získat dotaci z Národního programu Životní prostředí.

Peníze je možné získat i na snížení emisí průmyslových podniků. Co to jsou emise, mohl by se někdo zeptat. To je takové to, co utíká do ovzduší při výrobě. Ale my to ve vzduchu nechceme, protože to – ač se to nezdá – způsobuje nám lidem značné zdravotní potíže. Na druhou stranu vyrábět musíme a takovou emisi nemůžete zamknout do skladu, vždycky uteče. Dotace má pomoci, aby tolik emisí vůbec nevznikalo, případně aby se před útekem změnily v něco neškodného.

Peníze hrají roli i v dalších textech. Pomohly s dekarbonizací teplárny ve Frýdku-Místku, vybuduje se za ně jezero, udělají zelené střechy a spoustu dalšího. O mnoha projektech píšeme, mnohé další fungují i bez toho, že se o nich píše v časopise.

Abychom se vrátili k úvodnímu citátu, musíme si zde napsat něco o lásce. V našem případě to bude láska k přírodě. Otázka je, jestli nám příroda svoji lásku opětuje. Na to se můžeme zeptat třeba některého z finalistů či finalistek soutěže Strom roku. Ne, nemusíte se stydět, že mluvíte se stromy. Už ve starých pověstech svěří holič tajemství o vladařových uších dřevině. A ta to pak vykecá. Ale co může být krásnějšího než navštívit úžasný strom s bohatou historií a poslechnout si šumění jeho koruny?

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

► Černá skládka ve vaší obci? S likvidací pomůže milionová dotace

Nelegální skládky a smetiště trápí nejednu obec.

Představují značné riziko pro životní prostředí, mohou z nich unikat nebezpečné látky do půdy, vody i ovzduší a vážně znečistit lokální ekosystémy.

Foto: Shutterstock/Malaha

S likvidací tzv. černých skládek samosprávám pomůže nová dotační výzva z Národního programu Životní prostředí. Ministerstvo na ni vyčlenilo 50 milionů korun. „Naše ministerstvo dlouhodobě finančně podporuje odstraňování zejména starých ekologických zátěží a skládek, a to za využití evropských zdrojů. Za posledních deset let jsme takto pomohli se sanací 62 starých kontaminovaných lokalit na ploše přesahující 580 hektarů. Nyní podruhé za sebou vyhlášíme výzvu zaměřenou na nelegální, černé skládky, pro které je připraveno 50 milionů korun. Parametry výzvy financované ze zdrojů Státního fondu životního prostředí ČR jsou nastaveny tak, aby pomohly co největšímu počtu obcí,“ uvádí ministr životního prostředí Petr Hladík.

Dotace pomůže radnicím s financováním odvozu a úklidu nezákoně soustředěného odpadu a zajištění jeho likvidace. Z veřejných prostranství včetně lesních porostů tak mohou zmizet hromady odpadků, starého oblečení, nábytku či pneumatik. Použití prostředků naopak nelze na nelegální skládky tvořené stavebním a demoličním odpadem nebo kontaminovanou zeminou. Zdrojem financování je stejně jako v předchozí výzvě na likvidaci černých skládek Národní program Životní prostředí.

„Oproti předchozí výzvě jsme vyšli vstříc žadatelům a zvedli podporu na jeden projekt až na jeden milion korun, přičemž na projekt mohou získat 90 % způsobilých výdajů,“ říká Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR, k čerstvě vyhlášené výzvě a dodává: „Výzvu jsme rozšířili tak, aby z ní mohly čerpat nejen obce s rozšířenou působností, ale i obce poskytující

součinnost při odklizení odpadu vlastním pozemkům, na kterých se nepovolená skládka nachází.“

„Žádosti do této výzvy z Národního programu Životní prostředí je možné podávat do 31. prosince 2024, nejpozději však do vyčerpání alokace. Žádat mohou obce s rozšířenou působností a také obce poskytující součinnost v souladu se zákonem o odpadech. Projekty musí být realizovány do konce roku 2027,“ dodává ministr.

Peníze Fondu na vyčištění prostoru nedávno využil například Jablonec nad Nisou. Město sužovala černá skládka, která vznikla v devadesátých letech na pozemku v Janovské ulici. Ze skládky zmizelo více než 300 tun odpadu, Jablonec na to získal půlmilionovou dotaci.

Takzvaná černá skládka je místem, které není určeno ke skládkování a kde je odpad odložen nelegálně a bez potřebných povolení. Často se nachází na odlehlých místech a zpravidla se rychle rozrůstá. Původce odpadu je obvykle obtížné dohledatelné. Tento způsob likvidace odpadu představuje závažné riziko pro životní prostředí, neboť odpad často obsahuje nebezpečné materiály, které mohou kontaminovat ekosystémy a ohrožovat zdraví lidí a zvířat v okolí. Nelegální skládky navíc přispívají k šíření škůdců a mohou způsobit požáry.

„Boj proti nelegálním skládkám je důležitou součástí ochrany životního prostředí a veřejného zdraví. Vyžaduje spolupráci úřadů, veřejnosti a environmentálních organizací. Věřím, že se i díky aktuální finanční pomoci státu bude zlepšovat,“ uzavírá ministr Hladík. ●

► Průmyslové podniky sníží emise, využít mohou 15 miliard z Modernizačního fondu

Čistější ovzduší a méně škodlivých emisí. Průmyslové podniky získají miliardy korun na to, aby ekologizovaly výrobu a uspořily za spotřebu energií.

V nově vyhlášené výzvě z podprogramu ENERGETICS z Modernizačního fondu je připraveno 15 miliard korun. Ministerstvo životního prostředí si od pobídky slibuje zlepšení životního prostředí. „Snažíme se podpořit naše firmy, které přecházejí na obnovitelné zdroje a investují do energeticky úsporných opatření a do snižování emisí. Nová výzva navazuje na ty předchozí, kterých bylo celkem pět. Průmyslové podniky z nich mohly čerpat přes dvacet miliard korun,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík a pokračuje: „Žadatelé dosud podali do všech výzev ENERGETICS celkem 37 projektů s požadavkem na dotaci 37 miliard korun, což výrazně převyšuje alokaci. Nyní přichází velká injekce dalších 15 miliard. Modernizace průmyslu je nejen z pohledu životního prostředí naprosto zásadní. Jsme průmyslovou zemí a chceme jí také zůstat, ale potřebujeme modernizovat český průmysl a firmy, abychom si do budoucna udrželi také konkurenceschopnost. I to je součástí zelené modernizace, která je obrovskou příležitostí jak pro domácnosti, tak pro firmy a v neposlední řadě i pro přírodu,“ dodává ministr Petr Hladík.

Nabídka investic z Modernizačního fondu míří na výrobní podniky a další organi-

zace zapojené do systému EU ETS, patří k největším producentům oxidu uhličitého, u nichž bude efekt investic na kvalitu ovzduší zásadní. Jde například o výrobce oceli a železa, stavebních materiálů, papíru, zástupce chemického či potravinářského průmyslu, ale i velká nemocniční zařízení. Dotaci lze získat na modernizaci zdrojů energie i výrobních a zpracovatelských zařízení za účelem snížení spotřeby primární energie či emisí CO₂ ve výrobním a zpracovatelském procesu.

„Jsou to takové technologie, které snižují celkovou spotřebu energie nejméně o 20 % ve srovnání se stavem před poskytnutím podpory nebo snižují přímé emise skleníkových plynů alespoň o 40 % ve srovnání s předchozím stavem,“ popisuje podmínky Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

Příkladem využití dotace může být například projekt skupiny Orlen Unipetrol, která ve své rafinérii v Kralupech realizuje rozsáhlou investici zaměřenou na rekuperaci tepla spalin. Cílem je maximální využití tepla ze spalovacího procesu pro

zvýšení energetické efektivity a efektivity provozu. Společnost od tohoto projektu očekává snížení produkce emisí až o 15 kt ročně a současně zvýšení flexibility kralupské rafinérie včetně posílení její energetické soběstačnosti. Jednotka má být dokončena v polovině roku 2025.

Žádosti mohou podávat subjekty provozující zařízení v EU ETS na území Česka do 15. listopadu 2024. Výše příspěvku je odstupňována podle velikosti podniku: velký podnik může získat 40 %, střední 50 % a malý podnik 60 % způsobilých výdajů.

Maximální výše podpory na jeden projekt může být až 6 miliard korun. Pro projekty průmyslové dekarbonizace nebo energetické účinnosti v odvětví výroby rafinovaných ropných produktů a výroby základních kovů může výše podpory dosáhnout až 12 miliard korun.

Modernizace průmyslových podniků má velký vliv na snižování emisí CO₂ v ovzduší, na její podporu jde z Modernizačního fondu procentuálně třetí nejvyšší podpora z celkové alokace. Prostředky pomohou největším znečišťovatelům ovzduší s úsporami energií, s přechodem k obnovitelným zdrojům energie i k ekologičtějšímu způsobu výroby. ●

► Obce v národních parcích vymění veřejné osvětlení

Energeticky úsporné, s levnějším provozem i menším světelným smogem. Dotace Ministerstva životního prostředí pomůže obcím v národních parcích vyměnit staré lampy veřejného osvětlení.

O příspěvek mohou požádat do konce února 2025. Ve výzvě z podprogramu PUBGRID Modernizačního fondu je pro ně nachystáno celkem 230 milionů korun. „Vyhlásili jsme vůbec první výzvu z Modernizačního fondu, která je zaměřena na komplexní obnovu a modernizaci soustav veřejného osvětlení. Pro obce to ale není velká novina, jako ministerstvo podporujeme výměnu nevyhovujících pouličních světel dlouhodobě, a to nejen v národních parcích. Dosud jsme podpořili 115 projektů, které získaly celkovou dotaci ve výši téměř 143 milionů korun. Teď máme ve výzvě připraveno 230 milionů,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík.

Program umožní samosprávám obcí na území národních parků investovat do moderního veřejného osvětlení. Ve městech a vesnicích tak mohou vyměnit staré světelné zdroje za nové. Přínosy budou pro samosprávy, občany i přírodu evidentní. „Technologie jdou

stále kupředu. Modernizací obce ušetří výdaje za energii, které jsou podstatnou položkou obecních rozpočtů. Přispějeme nejen ke snížení spotřeby, ale také k omezení světelného smogu, který má negativní dopady na lidský organizmus i okolní ekosystémy. Navíc jsou sloupky veřejného osvětlení součástí veřejného prostoru a ty nové mohou být hezčí,“ dodává ministr Hladík.

Výzva je vyhlášena z Modernizačního fondu z podprogramu PUBGRID. Dotace se týká nejen samotného osvětlení, ale také souvisejících opatření, které umožňují budoucí zapojení soustav veřejného osvětlení do širší městské infrastruktury. Mohou se tak instalovat inovativní technologické prvky, například na omezení světelného znečištění či pro alternativní dopravu.

Výše dotace se odvíjí od úspory primární energie, již se náhradou za moderní osvětlení dosáhne. „Výpočet bude vycházet z jednotkové dotace, která je 60 korun za 1 kWh uspořené primár-

ní energie, u jednotkové dotace pro pořízení inovativních technologických prvků to je 15 korun za 1 kWh. Obcím proplatíme až 75 % realizačních výdajů,“ říká Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR, který žádosti o dotace přijímá a vyhodnocuje.

Výzva Ministerstva životního prostředí je určena obcím, jež aspoň částí katastru leží v národním parku.

Investice do modernizace soustav veřejného osvětlení stát poskytuje městům a obcím řadu let, a to koordinované prostřednictvím titulů Ministerstva životního prostředí a Ministerstva průmyslu a obchodu. V aktuálně otevřeném dotačním výzvě z Modernizačního fondu mohou podávat žádosti do konce letošního roku. ●

► Frýdek-Místek: dekarbonizací teplárny se završil „odklon“ města od uhlí

Foto: xxxxxxxxxxxx

Ve frýdecko-místecké teplárně je spalování uhlí minulostí. Od června vyrábí teplo pro domácnosti a další odběratele z biomasy, která se stala hlavním palivem, a zemního plynu. Využila dotaci z Modernizačního fondu.

Tímto krokem se završil proces ekologizace teplárny zahájený v roce 2021. Frýdecko-místecká teplárna získává teplo pro vytápění domácností a dalších objektů výhradně bez využití uhlí. Pro provoz nově užívá palivový mix biomasy a plynu. „V nastávající sezóně 2024/2025 budeme už dodávat teplo primárně z biomasy, doplněné o zemní plyn. Aktuálně máme v provozu kotel K4 o výkonu 18 MW na biomasu a kotle K2 a K3 na zemní plyn, každý s výkonem 50 MW. Do přechodu na tento model jsme investovali přibližně 500 milionů korun, naše plány na rozvoj a další zefektivnění výroby tepla a elektřiny tím však rozhodně nekončí,“ prozradil Jakub Tobola, obchodní ředitel skupiny Veolia.

V současnosti je v teplárně ve Frýdku-Místku v provozu kotel K4 na biomasu, který vyrábí zhruba 60% potřebného tepla, společně s kotly K2 a K3 na zemní plyn, produkujícími zbývajících 40%. Tyto kotle na zemní plyn, které tak plně nahradily spalování uhlí, přináší větší úsporu emisí (vycházející z přepočtu náhrady uhlí zemním plynem) SO₂ o 130 t/rok, u CO₂ o 11 500 t/rok a o cca 40 t/rok NO_x. „Ve Frýdku-Místku dodává Veolia Energie teplo ve spolupráci s městskou společností DISTEP nejen osmnácti tisícům domácnostem, ale i školám, obchodním centřům, krajské nemocnici a tisícům dalších objektů. Přechod na biomasu a zemní plyn je potvrzením ekologizace teplárenství v kraji, která nám navíc umožňuje dodávat tepelnou energii občanům Frýdku-Místku za konkurenceschopných cenových podmínek,“ řekl Jakub Tobola.

Foto: xxxxxxxxxxxx

V teplárně je v případě biomasy nejčastěji využívána štěpka, která vzniká jako odpadní produkt při zpracování dřeva. Rozhodně to však neznamena, že bychom kvůli vytápění káceli lesy...

„které už nemá jiné využití,“ doplňuje Jakub Tobola. Výhodou biomasy je její místní dostupnost, a zpracování tohoto odpadu ze dřeva tak navíc podporuje zaměstnanost v regionu. U biomasy lze rovněž dosáhnout kogenerací – tedy společnou výrobou tepla a elektřiny – až 90% účinnosti, což je i případ teplárny ve Frýdku-Místku.

„Frýdek-Místek získával zhruba polovinu tepla z biomasy již v uplynulých letech. Završení dekarbonizace teplárny ale navíc představuje splnění odklonu od uhlí, strategického cíle Moravskoslezského kraje, s obrovským předstihem. Jsme tak mezi prvními velkými městy v Česku, kterým se podařilo zbavit závislosti na uhlí. Nemalejším benefitem pro občany bude samozřejmě další signifikantní snížení emisí, které se projeví na tolik potřebném zlepšení ovzduší,“ hodnotí Petr Korč, primátor statutárního města Frýdku-Místku.

Dekarbonizace teplárny byla podobně jako v jiných městech podpořena z programu HEAT Modernizačního fondu. Ten podporuje modernizaci české energetiky. ●

► Základní školu zdobí jedna z největších zelených střech v Plzni

Jednu z největších zelených střech v Plzni má nově 4. základní škola v Kralovické ulici. Zelená střecha o rozloze více než 4 000 metrů čtverečních se rozkládá na třech objektech školy, tedy na hlavní školní budově, jídelně a tělocvičně.

Důvodem rekonstrukce byl havarijný stav střech. Stavbu za více než 49 milionů korun realizovalo město Plzeň. „Cílem je zlepšit kvalitu našeho života, s čímž nám zelené střechy ve městě bezpochyby pomáhají. Kromě toho, že absorbují oxid uhličitý z ovzduší, snižují přirozenou izolační náklady na energie a pomáhají se zadržováním vody. Střecha na budovách 4. základní školy patří mezi největší zelené střechy v Plzni a já věřím, že v tomto trendu budeme pokračovat i v budoucnu,“ řekl primátor města Plzně Roman Zarzycký.

Podle prvního náměstka primátora Pavla Bosáka se jedná o polointensivní zelenou střechu, tedy takovou, která nevyžaduje náročnou údržbu. „Jsou na ní vysázeny stovky květin a umístěny včelí úly a na budově jídelny také meteorostanice. Ta moni-

tuje množství dešťových srážek, které jsou následně akumulovány v dešťové jímce,“ informoval Pavel Bosák.

Náměstkyně primátora pro oblast školství Lucie Kantorová doplnila, že data z meteorostanice poslouží k výuce žáků. „Stanice sleduje klasické meteorologické veličiny jako teplotu, tlak, vlhkost, rychlost a směr větru, se kterými budou moci učitelé pracovat například v hodinách fyziky nebo matematiky a děti se díky tomu blíže seznámí s tím, jak obor předpovědi počasí funguje,“ popsala náměstkyně.

Připomněla rovněž, že zelené střechy ukazují nové trendy v architektuře a zlepšují prostředí školy a její okolí.

Součástí projektu bylo také položení nové střešní krytiny na pultovou střechu nad jídelnou o výměře 540 m². Plocha zelené střechy nad tělocvičnou činí 707 m², nad školní budovou 2 762 m² a nad jídelnou 586 m². Projekt zelených střech byl spolufinancován z Národního programu Životní prostředí. ●

► Na Karlovarsku vznikne projekt podobný Mosteckému jezeru

V Karlovarském kraji na Sokolovsku se připravuje nový strategický projekt Medard. Zaměří se na udržitelnou revitalizaci a resocializaci jezera Medard a jeho bezprostředního okolí, tedy území, kde proběhla rekultivace po těžbě hnědého uhlí.

Projekt je financován ze zdrojů Evropské unie prostřednictvím Operačního programu Spravedlivá transformace. Inspiraci může najít v sousedním Ústeckém kraji, kde rekultivací hnědouhelného dolu vzniklo dnes již známé jezero Most.

Projekt má za cíl zpřístupnit jezero Medard a jeho bezprostřední okolí veřejnosti. „Zahrnuje tak vybudování veřejně přístupné dopravní a technické infrastruktury, občanské vybavenosti i naučné stezky a také infrastruktury pro rekreační a sportovní využití. Celá oblast jezera Medard prošla zákonnou rekultivací po těžbě hnědého uhlí a postupně by se měla stát atraktivním místem pro obyvatele i návštěvníky,“ říká Veronika Krejčí, tisková

mluvčí Ministerstva životního prostředí, pod které Operační program Spravedlivá transformace spadá a který bude financovat většinu předpokládaných investic.

Celkové náklady na projekt dosahují 660 milionů korun, dotace z Operačního programu Spravedlivá transformace, financovaného ze zdrojů Evropské unie, z toho pokryje 560 milionů korun. Projekt je již téměř schválený a v září letošního roku se očekává vydání právního aktu, který by měl celý projekt odstartovat. Dokončení projektu se očekává v roce 2027.

Projekt je připravován v souladu s rozvojovou vizí „Břeh patří všem“. Celá loka-

lita jezera Medard bude rozvíjena tak, aby byla břehová linie volně přístupná široké veřejnosti a aby tak byly obyvatelům Karlovarského kraje kompenzovány negativní dopady uhelného průmyslu na životní prostředí.

Koncept, podle něhož je projekt připravován, má za cíl ochránit břehovou linii a petrifikuje to, že žádný další rozvoj nebude tuto jednolitou břehovou linii přerušovat a ta zůstane i do budoucna volně přístupná veřejnosti. ●

► Ve Vlkově u Spáleného Poříčí vzniklo nové biocentrum

V návaznosti na negativní projevy nadcházející klimatické změny se v rámci Projektového schématu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR v Operačním programu Životní prostředí **stále častěji setkáváme s inspirativními přístupy obcí, jednotlivých občanů i celé řady institucí a společností, které jdou zelenější budoucnosti naproti rozšiřováním stávajících a budováním nových vodních ploch či výsadbou zeleně.**

Od 2. května 2024 jsou otevřeny dvě nové dotační výzvy. 7. výzva je zaměřena na projekty, které podporují přizpůsobení se změně klimatu a zadržování vody v krajině a 8. výzva je zaměřena na projekty, které chtějí podporovat biodiverzitu a péči o nejcennější části přírody.

Tyto přístupy se ukazují jako jedny z nejvhodnějších adaptačních nástrojů, které pomáhají redukovat extrémní výkyvy teplot, předcházet následkům přívalových dešťů vytvářením přírodě blízkých protierozních opatření a retenčních prostor pro zadržení vody v krajině nebo zlepšovat celkovou kvalitu ovzduší v sídlech.

Inspirujícím příkladem, jak se dá využít nabízená podpora, je hoden následování, je vytvoření biocentra v k. ú. Vlkov u Spáleného Poříčí. Místní rodák pan Radek Horník si již před léty vyhlédl zpusťlou lokalitu bývalého rybníka uprostřed polí. Funkční rybník byl za minulého režimu zavezen a ztratil svou schopnost zadržovat vodu. Před realizací záměru, podpořeného z Projektového schématu, se jednalo o lokalitu podmačenou vlivem vysoké hladiny spodní vody a jílového podloží, což znemožňovalo její zemědělské využití. Vznikl tak biotop zarostlý plevely snázejícími kolísání hladiny spodní vody. Na místě se nacházelo i povrchové odvodnění a vyústění drenážních potrubí z okolních polí.

Pan Horník tento pozemek koupil. Hlavním záměrem bylo uvést ho do stavu podobného tomu, který si pamatoval z dětství. Místo zaniklého rybníka byla navržena soustava tůní napájená podzemní vodou, ale i přítoky z okolních drenáží. V okolí vodních ploch byly vysazeny původní druhy stromů a keřů. Realizací projektu se zvýšila schopnost krajiny zadržet vodu. Vznikla tak nová stanoviště i potravní možnosti pro volně žijící druhy živočichů vázaných na vodu a dřeviny. Původní materiál byl využit na tvorbu doplňkových opatření na podporu biodiverzity jako zbudování kamenné mohyly nebo založení kompostu. Obě opatření jsou významná jako lůžiska obojživelníků a plazů.

Pan Horník po sobě zanechal úctyhodný odkaz pro další generace, ale podle jeho

vlastních slov tím nekončí a plánuje využít dotační titul pro revitalizaci dalších lokalit, které ve svém okolí zná.

Z Projektového schématu lze podpořit i tzv. měkké projekty. S jednoduchým a efektivním přístupem pro sídla a volnou krajinu mohou obcím napomoci například koncepční dokumenty jako studie systémů sídelní zeleně, územní studie krajiny nebo plány ÚSES, které jsou podporovány v rámci samostatné výzvy pro Studie a plány. Tyto plánovací podklady jsou v tomto ohledu základním a nenahraditelným podkladem pro kvalitní územní rozvoj a rozsáhlé realizace v krajině i sídlech. Cílem je vytvořit vůdčí dokumenty reflektující veškeré požadavky, limity a jedinečnost daného území.

Při návrhu a realizaci projektu je třeba respektovat relevantní standardy péče o přírodu a krajinu, které obsahují doporučení v různých oblastech péče o přírodu a krajinu. Projektový záměr je doporučeno konzultovat s odborníky z příslušných regionálních pracovišť AOPK ČR, do jejichž působnosti daná lokalita spadá. Její pracovníci mohou po domluvě místo osobně navštívit, poradit s vhodným řešením a případně i pomoci při podání žádosti, aby samotná administrace proběhla bez problémů.

Od 2. května 2024 jsou otevřeny dvě nové dotační výzvy. Sedmá výzva pro specifický cíl 1.3 je zaměřena na projekty, které podporují přizpůsobení se změně klimatu a zadržování vody v krajině. Osmá výzva pro specifický cíl 1.6 je zaměřena pro projekty, které chtějí podporovat biodiverzitu a péči o nejcennější části přírody. Další výzvy budou následovat již od listopadu.

Všechny aktuální informace k výzvám v Projektovém schématu AOPK ČR jsou dostupné na webových stránkách www.nature.cz. ●

► Rušení meliorací v přírodní rezervaci Maršálka soutěží o Cenu sympatie v soutěži Adaptterra

Bagry a další technika vrátily život do odvodněných luk přírodní rezervace a evropsky významné lokality Maršálka v CHKO Železné hory. **Ačkoli práce skončily teprve před rokem, je zjevné, že se podařilo napravit, co se neuváženým zásahem za minulého režimu zničilo.**

Vzácné tolije, orchideje prstnatce a tajejný plži vrkočí zde nyní mají vhodné podmínky a šíří se. Investorem byla Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Revitalizace Maršálky je nyní ve finále soutěže Adaptterra.

„Doslou se nám splnil sen. Ještě začátkem padesátých let minulého století tady bylo jedno z největších tokanišť tetřívka obecného na Vysočině. Během kolektivizace však bylo několik pozemků v okolí převedeno na ornou půdu a v šedesátých letech byla zkáza dokonána plošným odvodněním rozsáhlých ploch systematickou drenáží. Tetřívka zmizela a s ním i další chráněné druhy. Věděli jsme, že pro oživení místa je potřeba vrátit vodu tam, kam patří,“ vysvětluje Vlastimil Peřina z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Nejprve proběhla detailní analýza včetně využití dálkového průzkumu Země. Měření bylo velmi přesné, díky tomu vedlo každé kopnutí do země k nalezení meliorační trubky. Hlavní svodné drény se vykopaly bagrem, zemina se promíchala se střepy z rozdrčených trubek a následně se zahutněná vrátila na místo. Staré zahloubené napřímené koryto, které rychle odvádělo vodu, bylo vyplněno jílovitou zeminou, aby se voda vrátila na povrch, zpomalila a sytla okolní louky. Potvrdilo se, že když se podaří narušit staré meliorační podpovrchové kanály, které z krajiny vodu rychle odvádějí, efekt nastane skoro okamžitě. Voda se zpomalí, sytí půdu, odtéká postupně.

„V Česku byla odvodněna více než čtvrtina zemědělského půdního fondu – přes milion hektarů. Významně postižena byla prameniště podobná jako v lokalitě Maršálka. Protkaly je kilometry trubek a funkce těchto přirozených vodních rezervuárů byla zničena či významně poškozena. Rušení odvodnění, je u nás proto dnes, kdy čelíme dopadům klimatické změny, aktuální téma. Revitalizace pramenišť je navíc levnější a účinnější než stavba poldrů či protipovodňových zdí,“ vysvětluje Pavel Pešout z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Celková revitalizovaná plocha je 5,76 hektaru, celková délka odkrytí a předrcení svodných drenů činí 645 metrů a délka rušeného zahloubeného koryta 247 metrů. Vznikla tu i soustava šesti neprůtočných tůní o celkové ploše 2092 m², lišících se rozsahem vodní plochy, hloubkou, členitostí a sklonem břehů.

„Nové tůně hned po dokončení prací obsadili obojživelníci, vážky a mnoho dalších druhů hmyzu, zaháněla tu vzácná bekasina otavní a kulík říční. To nás samozřejmě těší, ale velkou radost máme i ze zájmu místních lidí. Maršálka tedy může sloužit jako učebnice pod širým nebem. Budeme rádi, když nás lidé, které naše práce zaujala, v soutěži podpoří svým hlasem,“ dodává Vlastimil Peřina.

Náklady projektu revitalizace přírodní rezervace Maršálka činily 2 240 919 Kč a byly hrazeny z Operačního programu Životní prostředí. ●

► Spustil se záchranný program pro raka kamenáče

V Česku se vyskytuje šest druhů raků, pouze dva z nich jsou však původní. Jedná se o raka říčního a raka kamenáče.

Rak kamenáč je vzácnější, jeho početnost výrazně klesá a bez aktivní péče o místa, kde dosud žije, hrozí úplné vymizení tohoto koryše z naší přírody. Právě proto Ministerstvo životního prostředí schválilo záchranný program, který připravila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ve spolupráci s externími odborníky.

Rak kamenáč k životu potřebuje potoky s kamenitým dnem, vyhovuje mu, když do vody zasahují kořeny stromů či keřů, které poskytují dostatek úkrytů. Je velmi citlivý na napřimování či betonování potoků a kvalitu vody, závažným problémem jsou otravy a račí mor. Odhaduje se, že kvůli račímu moru vymřelo za posledních pět let až dvacet procent z celkové populace tohoto druhu u nás. Dlouhodobým cílem záchranného programu je dosažení příznivého stavu raka kamenáče z hlediska ochrany na území Česka a zachování jeho výskytu na minimálně 200 km vodních toků.

„Zásadní je ochrana a aktivní péče o biotop druhu, tedy místa, kde rak kamenáč dosud žije. Důležité je zachování nejen jejich rozlohy, ale i kvality prostředí. Pomůže to nejen raku kamenáčovi, ale i dalším druhům, které potřebují k životu podobné podmínky. Větší podpora ochrany biotopů a místních populací všech chráněných druhů je navržena formou změny druhové ochrany v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Nový záchranný program zajistí ochranu toků, kde se rak vyskytuje, napomůže také užší spolupráci mezi orgány ochrany přírody a většmu zapojení rybářské veřejnosti a hospodářů,“ zdůrazňuje ministr životního prostředí Petr Hladík.

Kromě nevyhovujících přírodních poměrů v povodí toků raka kamenáče zásadně ohrožuje také račí mor, který šíří nepůvodní, americké druhy raků. Je to vysoce infekční onemocnění a naše původní druhy raků nemají dostatečnou imunitu, aby se nákaze ubránily. Bohužel neexistuje žádný účinný prostředek, kterým by se raci dali vyléčit, jedinou možností je omezit jeho šíření. Klíčová je tedy spolupráce s rybáři a správci toků. K zavlečení račího moru na lokalitu totiž stačí pouze voda infikovaná jeho sporami či infikované rybářské vybavení. Může docházet i k přenosu spor na srsti migrujících živočichů.

Raci kamenáči u nás nyní žijí na třiceti osmi lokalitách ve středních, severních a západních Čechách a dále v Podkrkonoší, kde se vyskytuje jediná izolovaná populace. Tento drobný koryš je dokonce zobrazen v logu chráněné krajinné oblasti Brdy, kde doposud obývá některé potoky. ●

► Pomozte vybrat šampiony v adaptacích na změnu klimatu

Soutěž Adaptterra Awards přináší již několik let inspirativní příklady adaptací na změnu klimatu. Tento rok se přihlásilo sedmasedmdesát realizovaných projektů a nyní vám představujeme dvacet z nich, které poslala odborná porota do finále. Seznamte se s nimi a vyberte si svého favorita pro Cenu sympatie.

Soutěž již šestým rokem organizuje největší česká environmentální nezisková organizace Nadace Partnerství ve spolupráci s odborným garantem Integra Consulting. Je určena pro realizované projekty, které mohou přilákat obce, kraje i jednotlivci. Vybírají přitom

ze tří hlavních kategorií: Krajina, Sídla a Budovy. V letošním roce je navíc nově zavedena speciální kategorie pro průmyslové projekty. Vítěz Ceny sympatie, kterého určí lidé ve veřejném hlasování, získá 50 tisíc korun na rozvoj dalších adaptačních opatření.

Hlasování o Cenu sympatie je nyní otevřeno na stránkách www.adaptterraawards.cz a potrvá do 15. října 2024. Vítěze Nadace Partnerství vyhlásí na slavnostním ceremoniálu 6. listopadu 2024 v Praze. ●

Administrativní budova FORTEMIX Paskov

Administrativní budova Kloboucká lesní

Centrum energetických a environmentálních technologií

Keltský a Mlynářský park v Dolních Břežanech

Kompletní zelená proměna města Úvaly

Lesopark Pod Kalichem v Sušici

Obnova lužní krajiny v okolí Šakvic, archiv města Šakvice

Park Zdeňka Kopala v Litomyšli

Pavilon environmentálních studií ČZU

Rašeliniště Horní Borková

Revitalizace mokřadů v Krkonošském národním parku

Revitalizace přírodní rezervace Maršálka

Rozšíření Sonnentoru o ekologickou budovu Solis

Zahrada Panorama

Přeměna lomu Svaté Anny v přírodní zahradu

Renaturace mokřadního potoka u Adolfova

Revitalizace pramenné části Černého potoka

Rezidence Císařská vinice

Udržitelná výkrmna prasat

Zelená střecha na ZŠ Úprkova v Hradci Králové

► Patnáct trvalkových záhonů, kde původně byly invazní nebo zplaňující rostliny, nahradili odborníci bezpečnými druhy. **Záhony jsou nyní k vidění v Praze, v Brně a v dalších městech a obcích.**

UKÁZKOVÉ ZÁHONKY PŘEDSTAVUJÍ BUDOUCNOST PĚSTOVÁNÍ OKRASNÝCH ROSTLIN BEZ INVAZNÍCH DRUHŮ

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Okrasné kultury jsou častým zdrojem invazních nepůvodních druhů, které se šíří do volné krajiny. Pěstování druhů bez invazního potenciálu dle vědců udržuje zahradní kompozice pestré a stálé a přispívá k ochraně naší přírody a biodiverzity. Končící dvouletý projekt Pěstuj bezpečně – nepodporuj invazní druhy týmu z Fakulty životního prostředí ČZU v Praze financovaly Norské fondy.

V rámci tohoto projektu se spojili odborníci na biologické invaze se zahradníky a krajinnými architekty, aby zvýšili povědomí o možnostech zodpovědného a k přírodě šetrného zahradničení. Dlouhodobý výzkum ukázal, že více než 50% zplaňujících druhů pochází původně z okrasných kultur a mnohé z nich se staly silně invazními.

Takovými druhy jsou například lupina mnoholistá nebo zlatobýly. Některé takové druhy se však stále pěstují nebo propagují. Řešitelé projektu sestavili seznam nepůvodních invazních a potenciálně invazních druhů, tzv. nebezpečných druhů, zahradních kultur. Ke každému se pokusili nalézt alternativní druhy bez invazního potenciálu, tedy bezpečné druhy plnící ve výsadbě funkce druhu problematického. „Navrhli jsme tedy rostliny se stejnou dobou nebo barvou kvetení a barvou olistění či se stejnou strukturální či ekologickou funkcí. Seznamy jsou dynamické a budeme je i nadále aktualizovat, aby zůstaly relevantní a užitečné pro zahradníky i širokou veřejnost,“ uvedla vedoucí projektu Kateřina Berchová Bímová.

Jedním z klíčových cílů projektu bylo založení patnácti demonstračních výsadeb a čtyř dosadeb do stávajících kompozic,

Foto: archiv SFŽP ČR

kteří slouží jako ukázkové příklady využití bezpečných druhů. Tyto výsadby byly vytvořeny ve spolupráci s místními komunitami, což přispělo k vzdělávání veřejnosti a k jejímu zapojení do péče o záhony. Výsadby jsou navrženy tak, aby se minimalizovala údržba, a přitom došlo k podpoře biodiverzity a hmyzích opylovačů. Každá výsadba je vybavena informačními tabulemi, které vysvětlují principy projektu a poskytují informace o použitých rostlinách. Výsadby rovněž využili při praktické výuce studenti na středních zahradnických školách. Tvorbu záhonů doplnila putovní

výstava a přednášky o vlivu invazních druhů na naši přírodu a o možnostech obrany před jejich šířením.

„Projekt Pěstuj bezpečně je významným krokem ke zvýšení povědomí o možnostech ochrany naší přírody před invazními druhy. Doufáme, že výsledky v podobě pestrých záhonů budou inspirovat další podobné iniciativy odborné i laické zahradnické veřejnosti a přispějí k zodpovědnému a udržitelnému způsobu zahradničení. Projekt bude pokračovat v edukaci a podpoře bezpečných alternativ v zahradnictví také šířením vzdělávacího katalogu Pěstuj bezpečně – nepodporuj invazní druhy,“ doplnila vedoucí projektu. ●

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

► Klání o **Strom roku** začalo, vybírejte i podle příběhu

Jeden sázel králův šašek, druhý odolal orkánu, další připomíná německý odsun. Odstartovalo hlasování v dalším ročníku ankety Strom roku, kterou pořádá Nadace Partnerství. Pro desítku finalistů lze hlasovat zdarma a online na www.stromroku.cz.

Letos se do finálové desítky proboujvalo několik lip, například nezlomné Lípy u Wohlmannova kříže na dohled od Ještědu, jejichž pařezy obrazily navzdory pokácení. Dalším národním stromem v soutěži je Památná lípa u Roštína na Kromčízsku. S úctyhodným stářím 450 let a mohutným kmenem s dutinou uprostřed připomíná bránu do jiného světa. Další lípa byla vysazena v Bousíně na Prostějovsku jako poválečná Lípa svobody. Připomíná dramatickou historii Dražanské vrchoviny. Poslední lípkou je Pivoňská lípa přátelství

z Domažlicka. Kdysi průvodce poutníků nyní stojí uprostřed lánu. Místní ale plánují polní cestu ke stromu i díky anketě obnovit.

Nejstarším soutěžícím je Lukavický dub. Mohutnému osmisetletému kmetovi hrozilo zničení a odolal i orkánu Kyrill. Dalším statným dubem je čtyřsetletý Dub u Palečkova mlýna z Třebíče. Pověst praví, že za jeho dvojitý kmen může šavle uherského krále Matyáše Korvína. Sázet jej měl dvorní šašek Jiřího z Poděbrad. Nejmladším aspirantem na prestižní titul je Zámecký jerlín. Navzdory svému

věku – mezi osmdesáti a devadesáti lety – je nepřehlédnutelnou dominantou zámeckého parku Višňové.

„Letošní finálové stromy provázejí radostné příběhy i složité osudy. Jsou pestré, stejně jako je pestrý život sám, a proto věříme, že mezi nimi najdete svého favorita,“ komentuje koordinátorka soutěže Kateřina Bolečková z Nadace Partnerství.

Hlasování potrvá do 6. října 2024. V posledním hlasovacím týdnu (od 30. září do 6. října) nastane „tajné superfinále“, ve kterém budou moci hlasující podpořit už jen pět stromů, kterým se v předchozích týdnech dařilo nejlépe. Vítěz bude slavnostně vyhlášen 22. října 2024 již tradičně na brněnské Hvězdárně a planetáriu.

Anketu Strom roku pořádá Nadace Partnerství pod záštitou ministra životního prostředí a za podpory Státního fondu životního prostředí ČR. ●

LUKAVICKÝ DUB

Stojí hrdě na místě bývalého ausperského velkostatku, jehož správa kdysi usilovala o jeho zničení. Dub odolal i orkánu Kyrill. Svou mohutností vytváří dokonalý stín. Ten láká dospělé k odpočinku a místním dětem poskytuje útočiště k hrám.

LÍPY U WOHLMANNOVA KŘÍŽE

Přestože byly pokáceny ve stáří sta let kvůli vzletové dráze pražkovacích letadel, jejich pařezy obrazily vlky. Rozvalený kříž, na který mělo být zapomenuto, byl obnoven místní komunitou. Místo s výhledem na Ještěd vybízí k rozjímání.

ODLOCHOVICKÝ KAŠTAN

Blízko kaple postavené rodem Rombaldů dohlíží na život v nedalekém zámku. Pro Odlochovické je tento strom výchozím bodem výletů a místem kulturního dění. Děti jeho plody sbírají pro své umělecké výtvary, starší pro jeho blahodárné účinky na zdraví.

STROM LÁSKY

Na podzim jinan doslova září v odstínech zlaté, ale i jindy vás ihned upoutá svou neobyčejnou krásou a odlišností. Roste v zámeckém parku, který slouží nejen k procházkám, ale především k pořádání společensko-kulturních akcí.

DUB U PALEČKOVA MLÝNA

Mohutný strom s rozložitou korunou roste vedle polní cesty nedaleko Palečkova mlýna. Jeho solitérní postavení na louce mu dává příležitost jedinečně vyniknout. Dle pověsti může za jeho dvojitý kmen šavle uherského krále Matyáše Korvína.

ZÁMECKÝ JERLÍN

Klenot zámecké zahrady nepřehlédnutelné velikosti dal před necelým stoletím vysadit rod Spiegel-Diesenbergů. Není to tak dávno, co těsně okolí stromu obklopovalo pole s bramborami. V důsledku toho strom velmi trpěl, chřádl a postupně umíral.

PAMÁTNÁ LÍPA U ROŠTÍNA

Roštínská lípa je již po staletí němým pozorovatelem životů místních obyvatel. Děti se v ní skrývají před zraky rodičů, mladí našli útočiště pro své milostné schůzky a starší v jejím stínu čerpají sílu na sběr hub v okolním lese.

ÚJEZDSKÝ KLEN

Tento javor byl svědkem neveselých událostí minulého století. Přihlížel vystěhování i zániku německé obce Újezd, kterou dnes připomínají pouze kameny v trávě. Uzavřen mezi dráty hraničního pásma dlouho čekal na zaslouženou pozornost.

LÍPA SVOBODY V BOUSÍNĚ

Zástupkyně Bousínských lip je jedním ze symbolů houževnatosti předků, kteří se po druhé světové válce vrátili do zpusťované vesničky, přestože jejich domovy byly ruinami. Kořeny tu prý měli tak hluboko, že nemohli jinak.

PIVOŇSKÁ LÍPA PŘÁTELSTVÍ

Nepřehlédnutelný velikán uprostřed polí kdysi sloužil jako místo odpočinku při cestě z Mnichova do sousední Pivoně. Skryté pod velkými větvemi dělají stromu společnost dvoje boží muka – jedna pravoslavná, druhá katolická.

► Chcete být školou, která chrání klima?

Školy mohou zavedením různých opatření významně snížit svou uhlíkovou stopu, a navíc mají příležitost klimaticky vzdělávat a motivovat významnou část populace.

V Česku funguje více než 5 500 základních a středních škol, které navštěvuje téměř 1,5 milionu žáků a žáků a v nichž působí více než 130 tisíc pedagogických pracovníků a pracovníků a tisíce dalších zaměstnanců. Spolu s rodinami a blízkými žáky a žáků je to obrovské množství lidí, které je možné prostřednictvím škol oslovit a povzbudit k environmentálně šetrnému chování.

V posledních letech přibývá nových škol, které jsou postaveny ze šetrných stavebních materiálů a s vysokou energetickou účinností. Nicméně převážná většina škol je starší, nerekonstruovaná a s obrovským potenciálem energetických a tím i uhlíkových úspor. Opatření, která tomu mohou napomoci, mají řadu přínosů. Vedle snížení nepříznivých dopadů na životní prostředí mohou šetřit finanční zdroje a zvyšovat kvalitu vzdělávacího prostředí.

Školy mohou žádat o finance

Podpora dekarbonizace škol a dalších vzdělávacích zařízení spolu se zvyšováním energeticky šetrné vzdělávací infrastruktury je také doporučena Dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na roky 2023–2027. Školy mohou žádat o finanční prostředky z veřejných zdrojů, zejména z Operačního programu Životní prostředí, na podporu zavádění dekarbonizačních opatření.

Na začátku cesty k dekarbonizaci je důležité pochopit, jak škola přispívá ke změně klimatu, a znát řešení, která škole pomáhají přizpůsobit se dopadům změny klimatu, a to, jak školy mohou ve svém provozu snížit emise skleníkových plynů. Uhlíkovou stopu školy ovlivňuje více faktorů – od stavebních materiálů, spotřeby elektřiny, vytápění a používání spotřebičů přes způsob dopravy do školy a ze školy až po nabídku školní jídelny.

Ve všech těchto a dalších oblastech lze provést změny. Je však také nutné poznat, v čem se jednotlivá opatření liší. Některá řešení mohou mít výrazně vyšší potenciál úspory uhlíku než jiná. Neméně důležitá je schopnost o změně klimatu učit a do úsilí o dekarbonizaci zapojit žáky a třeba i širší školní komunitu.

Jak snižovat uhlíkovou stopu školy

O tom, jak snižovat uhlíkovou stopu školy a jak toto téma začlenit do výuky, pojednávají dvě doplňující se publikace pod spo-

lečnou hlavičkou Škola, která chrání klima, které pro Ministerstvo životního prostředí připravili autoři z organizací CI2, o. p. s., SUSTO-Sustainability Tools, s. r. o., Chaloupky, o. p. s., a lesní mateřská škola.

První publikace – Metodika dekarbonizace škol pro učitele – poskytuje teoretický a praktický úvod do klimatického vzdělávání uzpůsobený možnostem a potřebám druhého stupně základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií. Je určena především učitelům těchto ročníků. Věnuje se celoškolnímu přístupu ke klimatickému vzdělávání, který zohledňuje, co a od koho se žáci učí, kde a jak učení probíhá a jestli se rozvíjí celoškolní kultura udržitelnosti. Metodika obsahuje náměty na aktivity a pracovní listy zaměřené na rozvoj klimatické gramotnosti žáků.

Druhá publikace – Průvodce dekarbonizačními opatřeními pro školy – je primárně určena pro vedení a zřizovatele základních škol a víceletých gymnázií, nicméně může být užitečná i ostatním školám. Stejně tak může sloužit i učitelům nebo žákům vyšších ročníků, kteří se budou o téma dekarbonizace zajímat. Průvodce vysvětluje, co znamená samotná dekarbonizace, proč je důležité, aby se jí zabývaly i školy, popisuje způsob výpočtu uhlíkové stopy školy a uvádí příklady výpočtu na konkrétních školách. Zároveň nabízí komplexní a přehledný souhrn konkrétních mitigačních a adaptačních opa-

tření, která mohou školy realizovat, a jejich význam pro školu, orientační náklady i náročnost zavádění.

V publikacích najdete i další dostupné zdroje informací a organizace, které mohou školám v jejich úsilí o dekarbonizaci a klimatické vzdělávání pomoci. Obě jsou volně dostupné ke stažení na webových stránkách MŽP ČR.

Publikace vznikly v rámci veřejné zakázky Metodika dekarbonizace škol II, která je financována z Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) na období 2014–2020.

Role a potenciál školy při dekarbonizaci

Nových škol, u kterých je možné zvolit šetrné stavební materiály a nejúčinnější technologie, se v Česku staví minimum. Převážná většina jsou budovy starší, nerekonstruované, a jejich uživatelé často nejsou obeznámeni s opatřeními ke zvýšení energetické účinnosti. Vzhledem k tomu, že 20% emisí jsou emise vtělené a 80% vzniká během provozu a údržby budovy, je potenciál ke snížení obrovský. U škol o to větší, že je najdeme téměř v každé obci.

S racionálním využitím energie a přiměřenou organizací může být spotřeba energie snížena až o 15%, a to bez větších investic do technologických zařízení. Dalších 5% může být uspořeno zavedením tzv. měkkých opatření, která budou uživatelé škol běžně

dodržovat. Pokud ještě navíc přidáme vhodná technická a investiční opatření, může celkový potenciál energetické účinnosti činit i 50%. Zároveň platí, že nepostavená budova znamená nulovou uhlíkovou stopu. Je tedy lepší zrekonstruovat již postavenou starší budovu než stavět novou.

Škola není jen samotná budova. Je to komplexní organismus složený z jednotli-

vých částí, které se školou souvisí. Patří k ní venkovní areál, zahrada, hřiště, sportoviště, ale také jídelna, doprava a především její uživatelé – žáci, učitelé a další zaměstnanci školy. To vše dohromady školu utváří a ovlivňuje. To vše také ovlivňuje velikost její uhlíkové stopy.

Kromě toho, že školy představují velký potenciál ke snížení produkce emisí prostřed-

nictvím realizace různých organizačních nebo technologických opatření, mají také schopnost a možnost působit na velkou část společnosti.

Příklady z Česka

Vybrané inspirativní příklady představuje průvodce na deseti školách.

Mateřská škola a Základní škola Josefa Luxe Nekoř prošla v roce 2010 rozsáhlou

ŠKOLA, KTERÁ CHRÁNÍ KLIMA ANEB JAK NA DEKARBONIZACI ŠKOL

ŠKOLENÍ PRO UČITELE, ŘEDITELE A ZŘIZOVATELE

ZVEME VÁS NA ŠKOLENÍ, KDE SE DOZVÍTE:

- Jaká je role školy v ochraně klimatu
- Co je uhlíková stopa a dekarbonizace
- Jak škola sníží spotřebu energie i uhlíkovou stopu
- Jaký vliv má vytápění, energie, doprava či obědy
- Jaká opatření škola může realizovat
- Kde na to může získat finance
- Jak začít a jak probíhá celý proces
- A jak to vše srozumitelně vysvětlit žákům

- PŘÍKLADY Z ČESKÝCH ŠKOL
- KONTAKTY NA ODBORNÍKY
- WORKSHOP PRO UČITELE

vždy
9:00-15:30

PRAHA
9.10. 2024

ve spolupráci s
Akademií veřejného investování -
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
místo konání
Pařížská 4

JIHLAVA
11.11. 2024

ve spolupráci s
Krajským úřadem Vysočina
místo konání
sál KÚ Žižkova 1882/57

OLOMOUČ
22.11. 2024

ve spolupráci s
Krajským úřadem Olomouckého kraje
místo konání
sál KÚ Jeremenkova 1191

Prosíme o potvrzení účasti prostřednictvím [tohoto odkazu](#) nebo QR kódu nejpozději 5 dnů předem.

Více informací a publikace Škola, která chrání klima volně ke stažení na ci2.co.cz/cs/publikace.

V případě dotazů ohledně školení se obraťte na Miroslava Nováka - miroslav.novak@mzp.cz, tel. 267 122 451 nebo Jitku Burianovou - jitka.burianova@mzp.cz, tel. 267 122 933 (MŽP ČR)

Školení je pořádáno a financováno Ministerstvem životního prostředí a Operačním programem Životní prostředí. Vznik publikace byl financován z Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) 2014-2020.

Energie nám dává světlo a teplo, můžeme se díky ní najít, přemísťovat se, učit se, můžeme si volat a psát, usnadňuje nám práci a každodenní život.

ŽIVOTNÍ CYKLUS BUDOVY: Budova, jako každá komodita, prochází jednotlivými fázemi životního cyklu a během každé z těchto fází vzniká určité množství emisí skleníkových plynů. Velikost uhlíkové stopy každé fáze se liší. Její vyčíslení nám pomůže odhalit, která z fází má největší vliv na životní prostředí a ve které fázi je důležité a efektivní zaměřit se na snížování produkce emisí.

Z publikace Škola, která chrání klima vybrala a zpracovala HANA KOLÁŘOVÁ.

nová

zelená

úsporám

Máte starý KOTEL?

Podpora výměn starých kotlů pokračuje

Řekněte si o peníze z programu Nová zelená úsporám

Utekly vám kotlíkové dotace a hrozí vám **pokuta až 50 tisíc korun** za používání zakázaného kotle na pevná paliva? **Nic není ztraceno.** V programu Nová zelená úsporám můžete **získat peníze na výměnu starého kotle za nový ekologický typ vytápění.**

A co víc. Pokud budete mít **podanou žádost o dotaci** na výměnu zakázaného kotle a **dodatečně jej vyměníte, stát vám pokutu odpustí!**

Evropská
komise

Evropská
investiční banka

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

Co je nového od 1. září 2024?

- Začal platit zákaz provozování kotlů na tuhá fosilní paliva 1. a 2. emisní třídy, za jeho porušení hrozí pokuta až 50 tisíc korun, a to i opakovaně.
- Kraje již nebudou rozdělovat kotlíkové dotace.
- Všechny domácnosti mohou nyní požádat o peníze na výměnu starého typu vytápění za nový zdroj z programu Nová zelená úsporám.

Co mohu z peněz od státu vyměnit?

- Všechny kotle na uhlí nebo koks
- Kotle na biomasu 1. a 2. emisní třídy
- Kotle na topné oleje
- Kamna a jiná stará lokální topidla
- Elektrické vytápění za tepelné čerpadlo
- Plynové kotle v zateplených domech za tepelné čerpadlo

Kolik peněz dostanu a v jakém programu mám požádat?

Nová zelená úsporám Light

Jsme domácnost s nižšími příjmy (senioři, invalidé, domácnosti s příspěvkem na bydlení nebo přídatkem na dítě)

- až 110 tisíc korun na kotel na biomasu
- až 150 tisíc korun na tepelné čerpadlo
- až 50 tisíc korun na lokální kamna na biomasu

PENÍZE PŘEDEM

Nová zelená úsporám Standard

Jsme běžná domácnost a nechceme se pouštět do větší rekonstrukce

- až 90 tisíc korun na kotel na biomasu
- až 130 tisíc korun na tepelné čerpadlo
- až 35 tisíc korun na lokální kamna na biomasu
- až 30 tisíc korun na napojení na centrální vytápění

Oprav dům po babičce

Jsme ekonomicky aktivní a chceme vyměnit kotel v rámci renovace spolu s důkladným zateplením

- až 100 tisíc korun na kotel na biomasu
- až 140 tisíc korun na tepelné čerpadlo
- až 45 tisíc korun na lokální kamna na biomasu
- až 40 tisíc korun na napojení na centrální vytápění

PENÍZE PŘEDEM

V programech **NZÚ Standard** a **Oprav dům po babičce** budete navíc odměněni za to, když dům zrenovujete důkladněji. Za každé další úsporné opatření, které realizujete současně s výměnou neekologického zdroje vytápění, se vám **přičte jako bonus 10 tisíc korun.**

Bydlíte-li v znevýhodněném regionu, dostanete **dalších 10%** z celkové výše dotace.

www.novazelenausporam.cz

Jak mám postupovat?

1. **Zjistěte si podmínky programu.** Najdete je v Závazných pokynech pro žadatele a příjemce podpory na webu www.novazelenausporam.cz.
2. **Pečlivě vyberte specialistu nebo realizační firmu,** která vám zajistí výměnu a pomůže s přípravou žádosti. Doporučujeme vybírat z více nabídek a neplatit vysoké zálohy předem. Žádost si můžete připravit také sami.
3. **Patříte-li mezi nízkopříjmové domácnosti, kontaktujte zdarma poradce NZÚ Light z MAS či EKIS,** kteří vám žádost bezplatně připraví. Seznam kontaktů je na webu programu.
4. **Vyberte nový typ vytápění.** Seznam prověřených výrobců najdete na webu programu.
5. **Podejte žádost.** Žadatelům v programu NZÚ Light pomohou s podáním bezplatně poradci z MAS a EKIS.
6. Pokud máte **nárok na zálohu,** peníze dostanete na účet během několika týdnů od schválení žádosti.
7. **Proveďte výměnu.** Nezapomeňte si starý i nový zdroj vyfotografovat.
8. **Doložte, že jste nové vytápění zapojili** a původní zlikvidovali. Žadatelům v NZÚ Light pomohou opět poradci z MAS a EKIS.
9. Pokud jste nedostali peníze předem, **vyčkejte na výplatu peněz.**

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
3 908 120 Kč

Výše grantu Norské fondy
2 989 712 Kč

Výše dotace SFŽP ČR
527 596 Kč

PODPORA LIŠEJNÍKŮ V OVOCNÝCH SADECH

Český svaz ochránců přírody se již od roku 1998 věnuje záchraně ovocných alejí a sadů jako prvku krajiny důležitého i pro zachování biodiverzity. Za tu dobu pracoval se stovkami lokalit a realizoval stovky projektů. Podpora ohrožených druhů epifytických lišejníků v ovocných výsadbách mezi nimi zaujímá specifické místo.

„Lišejníky jsme po celou dobu své práce potkávali a obdivovali,“ říká Martin Lípa, garant odborného programu Oživení starých dobrých ovocných odrůd z Českého svazu ochránců přírody, k počátkům projektu. „Před několika lety v nás uzrála myšlenka udělat speciální projekt pro tyto nesmírně zajímavé, ale dosti opomíjené organismy,“ přibližuje. „Rozhodujícím impulzem bylo nejspíš zachycení článku v jakémsi hobby magazínu, kde řešili, jak nejlépe, ty hrozně, škodlivé lišejníky vyhubit.“

Lišejníky do sadu patří

Ovocné sady poskytují útočiště mnoha druhům organismů, mimo jiné právě lišejníkům, které porůstají kmeny a větvě dřevin. Lišejníky se dřevin pouze přichytávají, nejsou to parazité, což je rozšířený a často opakovaný omyl. Pro udržení či zvýšení četnosti zejména ohrožených druhů lišejníků je potřeba o sady správným

způsobem pečovat. Je potřeba udržovat v nich pestrou druhovou skladbu dřevin, ponechávat tu staré stromy a volná místa doplňovat vhodnými nově vysazenými stromy. A právě tyto činnosti byly náplní projektu Podpora ohrožených druhů epifytických lišejníků v ovocných výsadbách, který byl prostřednictvím Norských fondů podpořen Norskem. „Popud na jeho realizaci

přišel nejspíše od odborného garanta našeho programu Oživení starých dobrých ovocných odrůd,“ vzpomíná Petra Andrékovicová Milerová. „Myšlenka se každopádně velmi rychle ujala a nikdo nikoho nemusel dvakrát přesvědčovat o potřebě takového projektu,“ dodává.

Organizační zajištění projektu měla na starosti Kancelář Ústřední výkonné rady ČSOP. Na realizaci se podíleli především zaměstnanci kanceláře: Petra Andrékovicová Milerová coby hlavní manažer projektu měla na starosti koordinaci projektu a komunikaci s partnery, Martin Lípa byl na pozici věcného garanta pro realizaci opatření v ovocných výsadbách, Kateřina Štrossová působila jako odborný a terénní spolupracovník a Petr Stýblo se postaral o finanční řízení projektu. Odborné a metodické zázemí projektu zajišťující supervizi k tématu epifytických lišejníků včetně kontrol na lokalitách zajišťoval lichenolog

OHROŽENÉ LIŠEJNÍKY V OVOCNÝCH VÝSADBÁCH

Projekt Ochrana epifytických lišejníků v ovocných výsadbách byl zaměřen na některé druhy lišejníků zařazené v příslušných kategoriích Červeného seznamu lišejníků České republiky. Jednalo se o provazovku vousatou (*Usnea scabrata*), provazovku laponskou (*Usnea lapponica*), terčovku perlovou (*Parmotrema perlatum*), terčovku svažšťelou (*Flavoparmelia caperata*), vousatce hnědavého (*Brvoria fuscensens*), terčovku hrbolkatou (*Melanelixia subaurifera*), terčovku Jeckerovu (*Punctelia jeckeri*), terčovku lalokovitou (*Punctelia subrudecta*), stužkovce pomoučeného (*Ramalina farinacea*), provazovku tlustovou (*Usnea dasopoga*) a provazovku srstnatou (*Usnea hirta*).

David Svoboda z Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty UK. Některé aktivity byly prováděny svépomocí, ostatní prostřednictvím subdodavatelů, přičemž projektovým partnerem byla Asociace Brontosaura. „Zásadním přínosem projektového partnera bylo poskytnutí rozsáhlého vybavení a technického zázemí pro realizaci praktických opatření projektu,“

vysvětluje Petra Andrékovicová Milerová. „Zástupce partnera také pravidelně navštěvoval lokality zejména v době, kdy tam probíhala praktická opatření na podporu lišejníků. Opatření prováděná službami přebíral a kontroloval kvalitu plnění. V průběhu projektu zaškoloval zaměstnance žadatele do obsluhy nářadí a způsobu provedení praktických opatření.“

Realizace projektu byla v rukou odborníků

Odborný lichenolog David Svoboda, Ph.D., při přípravě projektu navštívil vybrané lokality, determinoval uvedené druhy a zpracoval odborný posudek.

„Během realizace projektu odborný lichenolog každoročně navštívil všechny lokality tak, aby mohl

Cílem projektu bylo podpořit populace již zjištěných druhů lišejníků v rámci biotopu zatravněných ovocných výsadeb a zároveň vytvořit podmínky pro kolonizaci dalšími druhy, pro které jsou zatravněné sady vhodným biotopem.

Stabilizací populací sledovaných druhů lišejníků na lokalitách projektu byl podpořen invazivní potenciál pro jejich šíření v okolní urbanizované a zemědělské krajině. Vybrané druhy kromě toho představují vlajkové druhy pro komplexní řešení lokalit z hlediska podpory obecné biodiverzity v obou typech krajiny.

Prostředkem pro podporu vybraných druhů lišejníků bylo v tomto případě zajištění dlouhodobé existence ovocných stromů, žádoucí struktury stromového patra a vhodného bylinného patra.

„provádět pravidelný monitoring všech druhů epifytických lišejníků s cílem zachytit případný nový výskyt dalších druhů, regulovat intenzitu zásahů na stromech a kontrolovat parametry péče o bylinné patro,“ říká Petra Andrékovicová Milerová. Práce v terénu prováděli pomologové, kteří byli zástupcem projektového partnera na počátku projektu zaškoleni do obsluhy náradí a způsobu provedení jednotlivých praktických opatření.

Vlastní projekt byl realizován v termínu 1. června 2021 – 30. dubna 2024. Na lokalitách celoročně probíhala praktická opatření, jejichž hlavním cílem bylo v rámci biotopu zatravněných ovocných výsadeb podpořit populace již zjištěných druhů lišejníků a zároveň vytvořit podmínky pro kolonizaci dalšími druhy, pro které jsou zatravněné sady vhodným biotopem.

Samotná realizace projektu na jednotlivých lokalitách – Bor, Stráž, Lesov,

Větrný vrch, Švihov, Hrzín a Chotobuz – probíhala víceméně obdobně. Práce byly rozvrženy dle ročních období. V zimě byly u ovocných dřevin prováděny zejména udržovací řezy, v malé míře pak také řezy bezpečnostní, na jaře pak zejména výchovné řezy, případně řezy udržovací, a v létě probíhalo sekání travního porostu s úklidem posečené hmoty, upravovalo se bezprostřední okolí stromů a odstraňovaly se ojedinělé nežádoucí rostliny. Na jaře a na podzim se vysazovaly ovocné stromy s cílem zajistit co nejpestřejší nabídku růstových substrátů pro epifytické lišejníky a budovaly se kolem nich ochranné konstrukce. K pracím se následně přidala také rozvojová péče o stromy vysazené v předchozím roce, ta zahrnovala závlivku, mechanické odstraňování hmyzích škůdců a mulčování závlahových mís. Na počátku

letošního roku byly prováděny ještě udržovací řezy ovocných dřevin a pozornost se znovu zaměřila na péči o dřívě vysazené stromky. Po celou dobu projektu probíhaly na lokalitách běžné nemechanizované ruční práce, jako jsou například opravy stávajících oplocení, detailní péče o bezprostřední okolí stromů nebo odstranění ojedinělých nežádoucích dřevin.

„V rámci projektu bylo zrealizováno padesát tři opatření na podporu již zjištěných jedenácti ohrožených druhů lišejníků z Červeného seznamu lišejníků České republiky,“ shrnuje Petra Andrékovicová Milerová. Díky opatřením byly na výše uvedených sedmi vybraných lokalitách ovocných výsadeb vytvořeny podmínky pro kolonizaci dalšími druhy, pro které jsou zatravněné sady vhodným biotopem. „Kromě praktických opatření na lokalitách byly také uspořádány tři odborné semináře zaměřené na vlastníky sadů, na správce přírodovědně cenných pozemků i na širokou veřejnost. Jejich cílem byla prezentace zkušeností z projektu a představení starých sadů jakožto cenného biotopu (nejen) vzácných lišejníků,“ uzavírá příběh jedinečného projektu. ●

TAJUPLNÉ LIŠEJNÍKY – ROSTLINA S NEJRŮZNĚJŠÍM VYUŽITÍM DŘÍVE I DNES

Lišejníky jsou příkladem těsné symbiózy mezi houbami a sinicemi nebo řasami. Řasy či sinice získávají prostřednictvím houbových vláken vodu a minerální látky, houbě řasa poskytuje organické látky vytvořené fotosyntézou.

První lišejníky byly svědky tvorby života na Zemi. Objevily se tu už v mladších prvohorách a od té doby se vyskytují od rovníku k pólům, na holé půdě, trouchnivějícím dřevě, borce stromů, kamenech, skalách – jsou prvotními organismy, a tak dokáží kolonizovat v podstatě jakýkoli povrch. Vyskytují se i ve vysokohorských a polárních oblastech a pouštích. Extrémem je výskyt lišejníků v Antarktidě, kde se lišejníky nacházejí zcela uvnitř kamenů.

Dnes známe přibližně 15 až 17 tisíc druhů lišejníků, ovšem řada z nich je dosud neobjevena. Ty, které jsme už prozkoumali, oplývají nejrůznějšími vlastnostmi. Některé jsou velmi citlivé na znečištěné prostředí, a proto jich bývá využíváno jako bioindikátorů čistoty ovzduší. Tam, kde je prostředí znečištěné, se lišejníky na stromech ani kamenech nevyskytují. Lze říci, že čím větší lišejník nalezneme, tím je vzduch kolem čistší. Jiné mají dokonce antibiologické účinky – u nás k takovým patří zástupci rodu provazovka, kteří jsou zároveň našimi nejdelšími lišejníky. Můžeme na ně narazit na větévkách různých druhů dřevin, hlavně v horských oblastech. Obsahují kyseliny usnou, která usnadňuje hojení ran, a proto byla od nepaměti sbírána a přikládána na rány.

Staří Řekové využívali lišejníky pro barvení látek, a lidé v severských oblastech z lišejníků dokonce vyráběli oděvy. V dobách nedostatku lidé mli z lišejníků mouku.

Nemusíme ale vůbec chodit daleko do historie: pánský parfém Irish Moos, který se dnes vyrábí a prodává, není z mechu, ale z lišejníku, pučlárky islandské.

Často se setkáváme s lišejníky, které pokrývají kmeny a větve stromů. Navzdory nejrůznějším mýtům stromům neškodí, v některých případech jim dokonce pomáhají. Lišejníky na stromech totiž vylučují chemické sloučeniny, které působí jako ochranné látky a chrání tak stromy před houbovými infekcemi. Navíc lišejníky regulují vlhkost v nejbližším prostředí, utvářejí mikroklima a zvyšují vlhkost v okolí. V přírodě pak slouží jako potrava i úkryt nejrůznějším živočichům.

Je proto dobře, že lišejníků dnes ve světě opět přibývá. Jsou známkou toho, že naše snahy o lepší stav životního prostředí přinášejí alespoň někde své plody a že naše víra v to, že vše ještě není ztraceno, není marná. ●

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
16	Rekultivace starých skládek Vztahuje se k lokalitám starých skládek, které byly využívány ještě před platností legislativy o odpadech	18. 11. 2024	300 000 000 Kč
52	Protipovodňová opatření Přírodě blízká a protipovodňová opatření i projekty pro retenci srážkové vody. Pro vybrané ITI aglomerace	31. 3. 2025	427 000 000 Kč
53	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Pro regiony ITI Olomoucké a Zlínské aglomerace	31. 3. 2025	33 000 000 Kč
54	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Pro regiony ITI Brněnské a Mladoboleslavské aglomerace	31. 3. 2025	173 000 000 Kč
55	Svoz a zpracování odpadu ITI projekty svozu a zpracování odpadu Hradecko-pardubické, Mladoboleslavské, Ústecko-chomutovské a Plzeňské aglomerace	31. 3. 2025	632 000 000 Kč
56	Snížení energetické náročnosti veřejných budov Revitalizace budov veřejného sektoru s úsporou energie. Pro ITI Karlovarské, Liberecko-jablonecké, Olomoucké a Zlínské aglomerace	31. 3. 2025	237 000 000 Kč
57	Snížení energetické náročnosti veřejných budov Revitalizace budov veřejného sektoru s úsporou energie. Pro ITI Pražské metropolitní oblasti (bez hl. m. Prahy) a Českobudějovické aglom.	31. 3. 2025	236 000 000 Kč
58	Obnovitelné zdroje energie pro veřejné budovy Výstavba a rekonstrukce OZE pro veřejné budovy. V rámci ITI Ostravské, Jihlavské, Olomoucké a Zlínské aglomerace	31. 3. 2025	214 000 000 Kč
63	Energetické úspory – gastro, prádelny a technologie ve veřejných budovách a infrastruktuře Pro Ústecký, Karlovarský, Pardubický, Liberecký, Královéhradecký, Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj	3. 3. 2025	300 000 000 Kč
64	Energetické úspory – gastro, prádelny a technologie ve veřejných budovách a infrastruktuře Pro Středočeský, Plzeňský, Jihočeský, Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina	3. 3. 2025	300 000 000 Kč
65	Environmentální centra se zaměřením na změnu klimatu Komplexní projekty modernizace vzdělávacích environmentálních center	31. 1. 2025	300 000 000 Kč
66	Ochrana půdy Zavádění půdoochranných technologií	20. 11. 2024	260 000 000 Kč
67	Průzkum kontaminace životního prostředí Projekty průzkumu rozsahu znečištění horninového prostředí a rizik s ním spojených, včetně návrhu efektivního řešení	29. 4. 2025	150 000 000 Kč
69	Výstavba a modernizace zařízení pro materiálové využití odpadů Výzva je zacílena na materiálové koncovky	29. 11. 2024	300 000 000 Kč
71	Obnova stability svahů Stabilizace a sanace extrémních svahových nestabilit vzniklých v důsledku přírodních jevů	15. 11. 2024	100 000 000 Kč
75	Preventivní opatření proti povodním a suchu Budování a modernizace komplexního systému předpovědní služby	31. 10. 2024	100 000 000 Kč
76	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Pomoc podnikajícím chovatelům hospodářských zvířat, aby mohli zabezpečit svá stáda	31. 10. 2024	20 000 000 Kč
77	Energetické úspory ve veřejné infrastruktuře (méně rozvinuté regiony) Integrované projekty v rámci místního rozvoje CLLD realizovaného prostřednictvím MAS	30. 6. 2025	200 000 000 Kč
78	Energetické úspory ve veřejné infrastruktuře (přechodové regiony) Integrované projekty v rámci místního rozvoje CLLD realizovaného prostřednictvím MAS	30. 6. 2025	200 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – AOPK ČR

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
6	Zpracování studií a plánů Studie systémů sídelní zeleně, územní studie krajiny, plán územního systému ekologické stability	31. 10. 2024	50 000 000 Kč
7	Podpora přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	7. 11. 2024	500 000 000 Kč
8	Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	7. 11. 2024	200 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – PLÁNOVANÉ

	Číslo výzvy a opatření	Zahájení příjmu	Alokace
68	Předcházení vzniku odpadu, svoz a jeho zpracování RE-USE centra, kompostéry, výstavba a modernizace sběrných dvorů, doplnění a zefektivnění systému odděleného sběru/svozu	20. 11. 2024	400 000 000 Kč
70	Podpora povodňové operativy Povodňové operativy, zvyšování povědomí obyvatel o povodňovém riziku a zvyšování resilience citlivých objektů před povodněmi	25. 9. 2024	60 000 000 Kč
72	Ekologické zátěže Sanace nejzávažněji kontaminovaných lokalit	29. 1. 2025	500 000 000 Kč
73	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Určena je pro méně rozvinuté regiony	20. 11. 2024	270 000 000 Kč
74	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Určena je pro přechodové regiony	20. 11. 2024	270 000 000 Kč

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ PRO OBCE A DALŠÍ ŽADATELE O DOTACE NA KOMUNÁLNÍ FOTOVOLTAIKU

Vzhledem k vyšší chybovosti v žádostech o podporu nových komunálních fotovoltaických elektráren upozorňujeme žadatele na nutnost dodržování zásad zadávání veřejných zakázek. Upozornění se týká zejména projektů, kdy jsou součástí podpory vynucené investice do renovací konstrukcí střech nebo do modernizace elektroinstalace v budovách s nově instalovanou FVE.

Pokud je nutná oprava střechy či elektroinstalace, tvoří instalace FVE a vynucená oprava střechy (elektroinstalace) jeden funkční celek, kde hlavním předmětem je instalace FVE. Předpokládaná hodnota veřejné zakázky pak musí být stanovena součtem hodnot zakázky na stavební práce (opravu střechy) a zakázky na dodávky (instalaci FVE).

Pro volbu druhu zadávacího řízení jsou pak určující limity pro veřejnou zakázku na dodávky, neboť instalace FVE je hlavním předmětem.

Žadatelé tak mohou:

1. zadávat dvě samostatné veřejné zakázky – jednu na stavební práce (opravu střechy) a druhou na dodávky (instalaci FVE), vždy v režimu podle součtu obou předpokládaných hodnot a finančních limitů pro zakázku na dodávky (může se tedy například stát, že ačkoliv by se jednalo o dvě veřejné zakázky malého rozsahu, bude nutné obě veřejné zakázky zadávat v režimu podlimitní veřejné zakázky);

2. zadávat jednu veřejnou zakázku – v režimu odpovídajícím součtu obou předpokládaných hodnot a finančním limitům pro zakázku na dodávky, veřejnou zakázku doporučujeme rozdělit na dvě části (opravu střechy a instalaci FVE) s možností podat samostatné nabídky na jednotlivé části.

Toto platí i pro modernizaci elektroinstalace v budovách s nově instalovanými FVE. ●

ZMĚNY V HODNOCENÍ PODNIKŮ V OBTÍŽÍCH

Státní fond životního prostředí ČR na svých webových stránkách zveřejnil **novou verzi pokynů pro hodnocení podniku v obtížích (PvO), která vstoupila v platnost 23. července 2024.**

Tato verze přináší několik klíčových změn v metodice hodnocení podniků, které čerpají prostředky z různých programů administrovaných SFŽP ČR a jsou povinni k hodnocení PvO.

Hlavní změnou je zapracování výstupů analýzy rizik, což umožňuje efektivnější hodnocení

projektů a omezuje hodnocení pouze na subjekty, kde je riziko naplnění kritérií podniku v obtížích vyšší. V pokynu jsou uvedeny konkrétní kategorie žadatelů a jejich relevance k vyhodnocení podniku v obtížích právě na základě výstupu analýzy rizik.

Například veřejné subjekty, jako jsou obce, města nebo státní podniky, nebudou již nadále hodnoceny, zatímco podnikatelské subjekty budou hodnoceny vždy, kdy to příslušná nařízení Evropské komise (EK) vyžadují. Efektivněji se ale přistupuje k vyhodnocení ekonomických skupin žadatele anebo k vyhodnocení organizací neziskového charakteru.

Je však důležité upozornit, že podniku v obtížích není podle relevantních předpisů Evropské komise možné poskytnout podporu. Skutečnost, že žadatel nebude v rámci kritérií hodnocení podniku v obtížích zkoumán, nevylučuje, že externí kontrola v budoucnu může dospět k závěru, že žadatel/příjemce v době hodnocení podnikem v obtížích byl. V takovém případě by žadatel/příjemce musel vrátit již získané prostředky. Proto žadatelům, na které se hodnocení podniku v obtížích na základě příslušných nařízení EK vztahuje, důrazně doporučujeme, aby pečlivě zvážili, zda kritéria podniku v obtížích nenaplní, i když kontrola ze strany SFŽP ČR neproběhne. ●

Národní program Životní prostředí

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
1/2022	Zelená stuha Obce oceněné titulem „Zelená stuha“ a „Zelená stuha ČR“ – zeleň, obnova a budování cest, rekonstrukce drobných stavebních objektů...	1. 4. 2025	21 000 000 Kč
NPO 1/2024	Energetická osvěta a dotační poradenství Zajištění poradenství a administrativní podpora pro žadatele v rámci NZÚ Light	31. 12. 2025	400 000 000 Kč
2/2024	Pakt starostů a primátorů pro klima a energii Příjemce podpory musí být již před podáním žádosti registrován v oficiální databázi signatářů Paktu starostů a primátorů	28. 2. 2025	15 000 000 Kč
3/2024	Emise ze stacionárních zdrojů Technologie ke snížení emisí těžkých kovů a pachových látek	5. 5. 2025	30 000 000 Kč
4/2024	Ekologická likvidace autovraků Poskytnutí podpory za komodity odevzdané v roce 2024	6. 1. 2025 – 31. 3. 2025	50 000 000 Kč
5/2024	Výkupy pozemků ve zvláště chráněných územích Zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma	31. 12. 2026	95 000 000 Kč
NPO 8/2024	Energetické úspory veřejných budov Energeticky úsporné renovace veřejných budov, primárně s využitím obnovitelných zdrojů	31. 10. 2024	1 000 000 000 Kč
9/2024	Likvidace černých skládek Odstranění nezákonně soustředěného odpadu na nepovolené „černé skládky“	31. 12. 2024	50 000 000 Kč

Modernizační fond

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
ENERGov č. 1/2023	Energetická účinnost ve veřejných budovách a infrastruktuře na území hl. m. Prahy Snížení energetické náročnosti veřejných budov a obnovitelné zdroje pro veřejné budovy	31. 12. 2024	2 000 000 000 Kč
ENERGov č. 2/2023	Energ. účinnost ve veřejných budovách a infrastruktuře památkově chráněných budov Snížení energetické náročnosti veřejných budov a obnovitelné zdroje pro veřejné budovy	31. 10. 2024	4 000 000 000 Kč
RES+ 1/2024	Fotovoltaické elektrárny 10 kW – 5 MW s vlastní spotřebou Výstavba fotovoltaických elektráren do 5 MW na již existujícím odběrném místě k výrobě zelené energie pro vlastní spotřebu	31. 12. 2024	3 000 000 000 Kč
RES+ 2/2024	Fotovoltaické elektrárny s výkonem nad 1 MWp Výstavba fotovoltaických elektráren s výkonem nad 1 MWp, akumulace vyrobené elektřiny a elektrolyzéry na výrobu vodíku	10. 9. 2024	4 000 000 000 Kč
RES+ 3/2024	Fotovoltaické elektrárny na veřejných budovách Instalace fotovoltaických elektráren na veřejných budovách a další infrastruktury ve vlastnictví obce do 3 000 obyvatel	31. 12. 2024	1 000 000 000 Kč
RES+ 4/2024	Fotovoltaické elektrárny na budovách a další infrastruktury Instalace fotovoltaických elektráren na budovách a další infrastruktury – sdružené projekty	31. 12. 2024	1 000 000 000 Kč
ENERG ETS 1/2024	Modernizace zdrojů, technologií a zařízení v průmyslu v EU ETS Modernizace zdrojů energie a výrobních a zpracovatelských technologií v průmyslu	15. 11. 2024	15 000 000 000 Kč
PUBGRID 1/2024	Modernizace veřejného osvětlení Obnova a modernizace soustav veřejného osvětlení v obcích na území národních parků	28. 2. 2025	230 000 000 Kč

Operační program Spravedlivá transformace

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
ULK / 12	Inovativní projekty oběhového hospodářství Druhé kolo výzvy. Projekty třídění, dotřídování, úpravy, materiálové přeměny, chemické recyklace ostatních a nebezpečných odpadů moderními způsoby	31. 10. 2024	940 000 000 Kč
MSK / 13		31. 10. 2024	300 000 000 Kč
KVK / 19		31. 12. 2024	50 000 000 Kč
ULK / 20	Řemeslné inkubátory Podpora vzniku řemeslných dílen	31. 12. 2024	200 000 000 Kč
MSK / 21		31. 12. 2024	200 000 000 Kč
KVK / 22		31. 12. 2024	40 000 000 Kč
ULK / 23	Obnova území – koncepce a příprava Pro žádosti na individuální projekty s cílem obnovy území	31. 12. 2024	60 000 000 Kč
MSK / 24		31. 12. 2024	100 000 000 Kč
KVK / 25		30. 6. 2025	60 000 000 Kč
ULK / 26	Obnova území – příroda a krajina Individuální projekty na obnovu přírody a krajiny	30. 6. 2025	90 000 000 Kč
MSK / 27		30. 6. 2025	225 000 000 Kč
KVK / 28		30. 6. 2025	60 000 000 Kč
ULK / 29	Obnova území – infrastruktura Výstavba a modernizace komunikací pro cyklisty, zpřístupnění lokalit s přírodní, kulturní nebo technickou hodnotou	30. 6. 2025	120 000 000 Kč
MSK / 30		30. 6. 2025	275 000 000 Kč
KVK / 31		31. 12. 2024	60 000 000 Kč
ULK / 32	Vzdělávání ve firmách Profesní vzdělávání a rekvalifikaci zaměstnanců ve firmách zasažených transformací	31. 12. 2024	500 000 000 Kč
MSK / 33		30. 6. 2026	360 000 000 Kč
Výzva I.	Úvěr transformace pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj Bezúročné úvěry Národní rozvojové banky na podporu investičních aktivit malých a středních podnikatelů	31. 12. 2026	1 800 000 000 Kč
MSK / 34	Obnova území – strategické brownfieldy Příprava projektové dokumentace a budování technické infrastruktury pro projekty tzv. strategických brownfieldů	30. 6. 2025	500 000 000 Kč
KVK / 39		31. 12. 2024	220 000 000 Kč
ULK / 40	Obnova území – veřejné služby, kultura, sport, rekreace Podpora veřejných služeb, kultury, sportu a rekreace	31. 12. 2024	330 000 000 Kč
MSK / 41		31. 12. 2024	400 000 000 Kč
ULK / 61	Strategický projekt GET centrum UJEP Příprava a realizace strategického projektu GET centrum UJEP	15. 9. 2024	982 430 000 Kč
KVK / 53		30. 9. 2024	34 500 000 Kč
ULK / 54	Rozvoj vodíkových údolí Tvorba strategických dokumentů pro rozvoj vodíkových údolí, vzdělávání o vodíkovém hospodářství	30. 9. 2024	41 400 000 Kč
MSK / 55		30. 9. 2024	51 800 000 Kč
ULK / 56	Kreativní vouchery pro veřejný sektor Pro subjekty působící v kulturních a kreativních odvětvích	30. 10. 2024	30 000 000 Kč
KVK / 57		30. 10. 2024	30 000 000 Kč
ULK / 58	Posílení sociální stability v Ústeckém kraji Výzva pro obce na podporu vzdělávání a zaměstnanosti mladých lidí	30. 6. 2025	400 000 000 Kč
KVK / 59		30. 6. 2025	150 000 000 Kč
ULK / 60	Kulturní a kreativní centra Rekonstrukce či rozšíření kreativního centra, nákup vybavení	28. 2. 2025	250 000 000 Kč

SLEDUJTE SOCIÁLNÍ SÍŤ

STÁTNÍHO FONDU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR
A UŽ VÁM NIC NEUNIKNE!

X – denně nejnovější výzvy, novinky, akce a zprávy z oboru
LinkedIn – statistiky, krajská pracoviště, aktuální nabídky pracovních a služebních míst, zprávy a novinky
youtube.com – podrobné videonávody, spoty k zajímavým tématům, záznamy webinářů a další...
Instagram – akce, aktuality a úspěšné projekty

Třebíč: Likvidace autovraků

Společnost získala podporu pro kompletní zpracování autovraků, respektive zpracování odpadů (komodit) z těchto autovraků v zařízeních k tomu určených s materiálovým či energetickým využitím.

Podoblast podpory: 3.2 – Výrobky s ukončenou životností – sběrná síť, inovativní technologie

Název projektu: Ekologické zpracování autovraků

Kraj: Vysočina

Okres: Třebíč

Příjemce podpory: Auto ELA, s. r. o.

Ukončení projektu: prosinec 2023

Celkové způsobilé výdaje
218 250 Kč
Dotace ze SFŽP ČR
218 250 Kč

Krsy: Výsadba stromů

V obci vysadili šedesát listnatých stromů, které přispějí ke zlepšení životního prostředí a kvality ovzduší v zástavbě i okolí.

Podoblast podpory: 5.4 – Zlepšení funkčního stavu zeleně ve městech a obcích

Název projektu: Revitalizace obce Krsy

Kraj: Plzeňský kraj

Okres: Plzeň-sever

Příjemce podpory: obec Krsy

Ukončení projektu: listopad 2022

Celkové způsobilé výdaje
180 555 Kč
Dotace ze SFŽP ČR
180 555 Kč

Meziboří: Těsnicí vodní clona

Těsnicí clona slouží pro zpomalení odtoku povrchových vod v krystaliniku a zvýšení podílu odtoku podzemních vod na celkovém odtoku. Účelem stěny je zachycení a akumulace vody pro následnou redistribuci a další využití.

Podoblast podpory: 7.1 – Podpora inovativních a demonstračních projektů s pozitivním dopadem na životní prostředí

Název projektu: Zadržování vody v horských oblastech pomocí podzemních stěn

Kraj: Ústecký

Okres: Most

Příjemce podpory: VÚV T. G. Masaryka

Ukončení projektu: prosinec 2022

Celkové způsobilé výdaje
22 874 495 Kč
Dotace ze SFŽP ČR
19 443 321 Kč

Praha: Přírodní zahrada

Rekonstruovaná zahrada přibližuje děti k přírodě, podněcuje v nich vztah k rostlinám, péči o ně a jejich následné zpracování. Během realizace byla upravena zahrada na ploše 458 m².

Podoblast podpory: 6.1.C – Rekonstrukce a vybavení center ekologické výchovy, učeben a jiných zařízení pro účely EVVO

Název projektu: Přírodní zahrada MŠ KIDS Company

Kraj: hlavní město Praha, městská část: Praha 10 – Vinohrady

Příjemce podpory: Mateřská škola KIDS Company Praha, s. r. o.

Ukončení projektu: prosinec 2023

Celkové způsobilé výdaje
895 165 Kč
Dotace ze SFŽP ČR
500 000 Kč

Tlustice: Přečerpávací kanalizace

Výstavba gravitační kanalizace včetně přečerpávací stanice v obci Tlustice s odvedením odpadních vod na ČOV Hořovice.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.1 – Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod

Název projektu: Přečerpávací kanalizace z obce Tlustice do kanalizační sítě města Hořovice

Kraj: Středočeský

Okres: Beroun

Příjemce podpory: obec Tlustice

Ukončení projektu: 31. 12. 2023

Celkové způsobilé výdaje
28 723 092 Kč
Příspěvek EU
18 310 971 Kč

Malhostovice: Protipovodňový systém

Zavedení varovného informačního systému, který spolu s dalšími systémy zlepšuje bezpečnost obyvatel a ochranu jejich majetku zejména při přívalových srážkách a vzniklých náhlých povodňových situacích. V Malhostovicích mají nové řídicí pracoviště a obousměrné bezdrátové hlásiče.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Protipovodňový varovný a informační systém obce Malhostovice

Kraj: Jihomoravský

Okres: Brno-venkov

Příjemce podpory: město Slavičín

Ukončení projektu: 31. 7. 2023

Celkové způsobilé výdaje
1 657 527 Kč
Příspěvek EU
1 160 268 Kč

Volenice: Rozšíření zeleně

V obci Volenice a místní části Bubovice rozšířili plochy zeleně, posílili ji a zvýšili její funkčnost i estetickou kvalitu. Vysazeno bude celkem 1140 dřevin, sedm vzrostlých alejových stromů a stovky různě vysokých keřů.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.4 – Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

Název projektu: Regenerace sídlení zeleně Volenice

Kraj: Středočeský

Okres: Příbram

Příjemce podpory: obec Volenice

Ukončení projektu: 30. 9. 2023

Celkové způsobilé výdaje
490 728 Kč
Příspěvek EU
294 437 Kč

Kostelec: Energetické úspory knihovny

Kompletní stavební technická opatření na budově knihovny mají za cíl snížení energetické náročnosti. Opatření spočívala v zateplení obálky budovy včetně výměny výplní otvorů a zateplení střešních.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: Energetické úspory na budově knihovny v Kostelci nad Orlicí

Kraj: Královéhradecký

Okres: Rychnov nad Kněžnou

Příjemce podpory: město Kostelec nad Orlicí

Ukončení projektu: 31. 3. 2023

Celkové způsobilé výdaje
3 873 119 Kč
Příspěvek EU
1 355 591 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

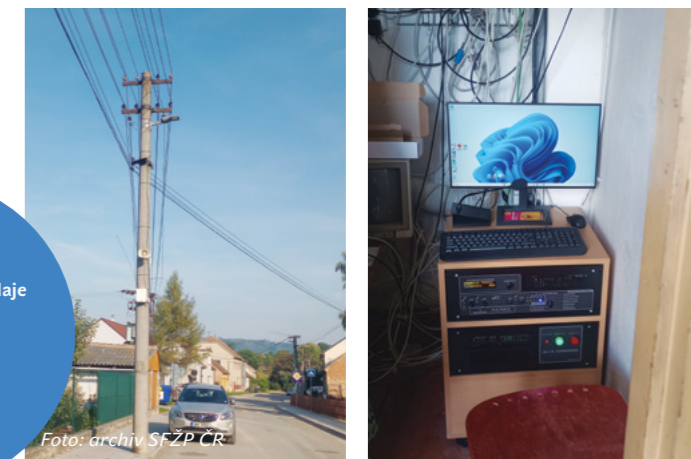

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

JE TO JENOM RYBA?

Foto: Shutterstock/slowmotiongli

Lékař či lékařka injektuje nádorové buňky do rybího embrya. To posléze umožní monitorovat, jak se tyto buňky budou chovat v mikroprostředí živého organismu. Na pokusných embryích pak mohou být například testována vybraná léčiva. Je to ale v pořádku? Můžeme si jen tak dovolit testovat na jiné formě života? Anebo stačí, když pokusy probíhají důstojným způsobem v důstojném prostředí? Odpověď nejspíš musí najít každý sám v sobě.

Danio pruhované, zvané zebřička (Danio rerio), je malý druh tropické ryby populární v domácích akváriích i ve vědeckých laboratořích po celém světě. Při popisování výzkumných metod jistě mnohým zatrne.

Do těla čerstvě vylíhlých embryí se aplikuje látka zabráňující tvorbě melaninu a už tak velmi průhledné embryo se díky tomu stává ještě průhlednějším a umožňuje lepší sledování naaplikovaných a množících se nádorových buněk. Ty mohou být ještě dále injektovány fluorescenční barvou a monitorovány pod fluorescenčním mikroskopem. Nebo proběhne test toxicity, při němž se určuje

toxický efekt nejrůznějších polutantů – nanomateriálů, pesticidů, farmaceutik, průmyslových chemikálií, kovů a dalších – na organismus.

Nikomu už nejspíš tolik netrne, když v případě potřeby sahá po prostředcích, za jejichž vývojem možná stojí výzkum prováděný právě třeba na zebřičkách. Hlavní

Inovace a vývoj molekulárních technologií v posledních dekádách umožnilo využití zebřičky coby pokusného organismu v téměř všech biologických odvětvích v laboratořích po celém světě.

Zebřičku uvedl do lékařského výzkumu George Streisinger už na sklonku šedesátých let minulého století a od té doby se jí v laboratořích hojně využívá v oblasti vývojové biologie, farmakologie a toxikologie, ekotoxikologie, veterinárních věd, evoluční biologie, nanotechnologie a nanomedicíny, lidských nemocí, očkování a bezpečnosti jídla.

roli tu hrají nevědomost i strach ze ztráty zdraví. Jiné je to ale pro vědeckou komunitu, pro některé z výzkumníků je testování na živých organismech každodenním chlebem. Etika je tenký led, na kterém denně bruslí, a je namísto přiznat, že se opravdu snaží vyjít morálce naproti. Výzkum zebřiček je jedním z dokladů jejich snahy.

Princip tří R

Snaha tu je už desítky let. V roce 1959 byla vědeckou komunitou publikována kniha o principech experimentálních technik, jež se při výzkumech používají. Stala se referenčním nástrojem založeným na principu tří R – podle anglických replacement, reduction a refinement, vztahujících se k nahrazování organismů, snižování jejich počtů, je-li to jen trochu možné, a neustálému vylepšování a zdokonalování pracovních metod během výzkumu. Na základě těchto principů bylo doporučeno nahradit obratlovce organismy majícími co nejnižší potenciál pro vnímání bolesti, dále využití technik in vitro či počítačových metod za účelem snížení množství organismů potřebných k testování

a také co nejširší využívání metod snižujících bolest a stres organismů.

Moderní verze o deseti R

V současné době se vzrůstajícím počtem množících, z nichž se embrya zebřiček pro laboratorní výzkum odebírají, vyvstávají nové etické výzvy, které s výzkumem souvisejí. V diskusi nezaznívá, zda je vůbec etické testovat na rybím embryu, ale jak testovat eticky a dodržovat legislativní rámec. Tým brazilských vědců se etickým způsobem testování zabýval v komplexní studii, v jejímž závěru došel k vypracování desetibodového seznamu priorit, jež by měly být při výzkumu zebřiček zohledňovány. První tři body vycházejí z původních tří R – replacement, reduction a refinement, zahrnujících bezprostřední nakládání s pokusnými organismy. Další sedm bodů se týká jak čistě vědecké stránky výzkumu (registrace, záznamů, objemu výzkumu, reprodukovatelnosti a relevance), tak obecných principů, jako jsou zodpovědnost a respekt při práci s organismy.

Metodika existuje

Přestože se rybních embryí využívá při výzkumu hned v několika zásadních vědeckých disciplínách, dostává se rybám mnohem menší pozornosti než savcům. Nicméně metodika pro zacházení s rybami ve výzkumu existuje. Ošetřuje způsoby péče o ryby v líných i následně v laboratořích a zdůrazňuje, jak důležité je tyto způsoby zohledňovat ve vztahu k pohodlí ryb, dá-li se to tak vůbec nazvat, co se týče množství vody a potravy, i zabráňování podvýživy. Musí být dohlédnuto na to, aby pokusné organismy nebyly nemocné či zraněné, nesmí být vystaveny jejich životní projevy a nesmí být vystaveny stresu či nevhodným životním podmínkám. Vskutku velmi tenký led.

Metodika je výsledkem společné práce týmu vědců, výzkumníků, zootechniků a veterinářů. Výsledkem je co možná nejobsažnější pokrytí péče a nakládání s pokusnými organismy jak při samotném výzkumu, tak při přípravě na něj a při všech činnostech s nimi souvisejících. Hlavní etická otázka ale zůstává stále viset ve vzduchu. ●

ECHO

Učiliště v Pelhřimově je šetrnější

O více než 50% bude snížena spotřeba energií rohového objektu „A“ v ulici Křemešnická, která je součástí Střední průmyslové školy a Středního odborného učiliště Pelhřimov. Kromě zateplení a výměny oken byla součástí komplexního projektu zvýšení energetické účinnosti také rekonstrukce otopné soustavy, osvětlení a v prostorách učeben instalace nuceného větrání s rekuperací odpadního tepla. Rekonstrukce probíhala společně s výstavbou nových dílen, které na objekt bezprostředně navazují a jsou vzájemně propojené. Do budovy investoval kraj Vysočina, využil k tomu i dotaci z Národního plánu obnovy.

Muzeum si pořídilo nákladní elektroauto

Východočeské muzeum se může pochlubit novým přírůstkem ve svém vozovém parku. Díky dotaci z Národního plánu obnovy získalo užitečné nákladní elektrické auto. Tento ekologický a tichý dopravní prostředek přináší mnoho výhod a užitečných funkcí, které muzeum využívá při každodenním provozu a péči. Nevelké auto s korbou se stalo pomocníkem při široké škále činností. Jednou z klíčových oblastí je péče o zeleň na rozlehlých zámeckých valech. Automobil také výrazně usnadňuje logistiku spojenou s výstavami. Jeho kompaktní rozměry a schopnost tíše a efektivně operovat v areálu zámku umožňují bezproblémovou a rychlou manipulaci s exponáty.

Národní dům v Hradci nad Moravicí je otevřený

Po celkové rekonstrukci se otevřel Národní dům v Hradci nad Moravicí, stalo se tak u příležitosti výročí 115 let od jeho otevření. Součástí rekonstrukce, která probíhala od konce roku 2022, bylo vybavení interiéru nábytkem, elektrospotřebiči a audiovizuální technikou. Upraveno bylo také prostranství a zeleň kolem budovy. Celkové konečné náklady na rekonstrukci Národního domu činí 68 milionů korun s tím, že přes 6 milionů korun pokryla dotace z Národního plánu obnovy. Moderní kinosál bude využíván nejen k filmovým projekcím, ale také k divadelním představením, koncertům a dalším akcím.

UMĚNÍM ZA ČISTŠÍ SVĚT

Foto: Shutterstock / Jevgenija Jelennaja

Pozornost ke stavu životního prostředí už dávno neobracejí jen environmentální aktivisté. Na nejpálčivější problémy našeho soužití s přírodou v současném světě poukazují sochaři, malíři, fotografové a filmoví tvůrci. Svými díly rozpoutávají diskuze a zároveň skrze ně přímo či nepřímo podněcují snahy o změnu k lepšímu.

Umění má obrovskou transformační moc. Pod jeho vlivem se lidé pouštějí do věcí, které by je jinak možná ani nenapadly. Umění obohacuje, posiluje a dodává odvalu konat, otevírá oči, odráží se v myšlení a mění pohled na svět. „Umění má skutečně moc měnit lidstvo – a tím i naši budoucnost,“ řekl kdysi slavný americký skladatel Leonard Bernstein a měl pravdu.

Více a více se dnes setkáváme s umělci, který se každý svým vlastním, jedinečným způsobem snaží uchopit ono obrovské téma, které náš dnešní svět definuje. Klimatickou krizi. Vyjadřují, jakou hrozbu pro nás všechny představuje, a pod vlivem jejich děl se pak naše potřeba něco s tím udělat stává naléhavější. Každý z nich k nám promlouvá svým osobitým jazykem, a byť každý pochází z jiné části světa a pracuje s jiným uměleckým nástrojem, propojují je stejná témata.

Olafur Eliasson

Islandsko-dánský umělec Olafur Eliasson upozorňuje na výzvy, kterým naše životní

prostředí čelí, už po desítky let prostřednictvím svých soch, fotografií a dalších médií. Od roku 2019 je ambasadorem dobré vůle pro oblast obnovitelné energie a záchranu klimatu při Organizaci spojených národů. Mezi jeho nejznámější práce patří The Glacier Melt Series 1999/2019, dílo zaměřené právě na změny způsobené klimatickou změnou. „Každý ledovec, o který jsme přišli, je odrazem naší nečinnosti. Každý ledovec, který se nám podaří zachránit, bude naopak svědectvím toho, že jsme se vzchopili a zasáhli, když bylo potřeba. Musí to dopadnout tak, že namísto toho, abychom jednoho dne truchlili nad ztrátou dalších ledovců, budeme oslavovat jejich přežití.“

Lorenzo Quinn

Italský sochař Lorenzo Quinn je známý zejména svými velkoformátovými ztvárněními lidských rukou. „Chtěl jsem sochat to, co je považováno za nejobtížnější a technicky nejnáročnější část lidského těla,“ vysvětluje. „Ruce v sobě mají obrovskou moc a sílu – sílu milovat, nenávidět, tvořit, ničit.“ Jeho díla často reflektují environmentální otázky, klimatickou krizi nevyjímaje. Mezi jeho nej-

známější díla s klimatickou tematikou patří Support, plastika lidských rukou zachytávajících se domu na jednom z kanálů v italských Benátkách. „Benátky, to plovoucí město umění a kultury, které po staletí inspirovalo lidstvo, je klimatickou změnou bezprostředně ohrožováno a skutečně potřebuje pomoc naší generace i těch, které přijdou po nás,“ prohlásil při instalaci sochy u příležitosti bienále ve městě v roce 2017. „Přiložme ruce k dílu a zasadíme se o trvalou změnu správným směrem,“ dodal tehdy. Dalším jeho dílem je například Give, sousoší dvou lidských dlaní objímajících olivovník v jednom z florentských parků, které jako by vznášelo otázku, zda můžeme společně s planetou zachránit i sami sebe.

Nichole Sobecki

Umělkyně Nichole Sobecki žije ve východoafrické Keni. Je to fotografka a filmařka, která se ve své práci soustřeďuje na jedinečné, celistvé, intimní a nezničitelné propojení člověka a přírody. „Na podkladu tohoto tématu si všímám dopadů klimatické krize a jejich řešení,“ vysvětluje svůj přístup k tvorbě. Drží se své linie, ať už

Foto: Shutterstock / Jelena Rostunova

zachycováním globálního přechodu na čisté zdroje energie, nebo dokumentováním devastujících dopadů, jaké má klimatická změna na zranitelné komunity na celém světě.

John Akomfrah

John Akomfrah je britský umělec ghanského původu. Ve své tvorbě zpracovává témata paměti, postkolonialismu a zkušenosti uprchlíků z celého světa a v současnosti také klimatické krize. V roce 2017 vytvořil digitální instalaci Purple, při jehož vytváření čerpal ze svých cest po Francouzské Polynésii. Toto stěžejní dílo jeho dosavadní umělecké dráhy ztvárňuje klimatickou změnu, lidskou

společnost i divokou přírodu. „Je to nejmambicióznější projekt z mé tvorby,“ označil ho sám.

Julie Heffernan

Julie Heffernan je americká malířka, jejíž umění se dotýká nejrůznějších témat od životního prostředí po historii a feminismus. Rozruch vzbudila sérií maleb When the Water Rises, v nichž vytvořila alternativní habitaty coby odpověď na environmentální katastrofy a excesy, kterých se na naší planetě dopouštíme. „Julieino dílo zobrazuje exces a jeho vztah ke klimatické změně. Je to téma, které je den ode dne palčivější, naléhavější. Krása jejích maleb nás nutí, abychom se nad tímto tématem zamýšleli, ale nejen tak, že si ho budeme uvědomovat, ale že se také odhodláme něco s tím udělat,“ vystihla poselství, které nám tato umělkyně skrze své obrazy sděluje, umělecká kurátorka Courtney Taylor.

ALEJANDRO DURAN

„Víte, že kdyby používání plastu bylo zemí, byla by pátým největším původcem skleníkových plynů?“ připomíná mexický umělec Alejandro Duran v rozhovorech i prostřednictvím svých děl. Je to pravda a společně s objemem hromadícího se plastového odpadu je to určitě tématem k zamýšlení. Alejandro se k němu postavil ve svém projektu Washed Up, což je série uměleckých děl vytvořených z mezinárodního odpadu vyplaveného na mexických plážích. Věř, že tak svým dílem přispěje k tomu, aby se odpad ve světových oceánech už dále nehromadil.

Daniel Beltra

Daniel Beltra je španělský fotograf. Ve své práci zachycuje, jak drasticky se naše planeta v důsledku lidské činnosti mění. Je znám svými leteckými snímky, na nichž nejlépe vynikne kontrast mezi nedotčenou přírodou a nekontrolovaným rozvojem všech civilizačních negativ. Vnímá to tak, že jeho kontrastní fotografie zdůrazňují, že naše planeta má své limity a to, že je lidé překračují. Jeho nejznámější fotografií je nejspíš ropná skvrna po havárii společnosti Deepwater Horizon v Mexickém zálivu.

Ana Teresa Fernández

Ana Teresa Fernández se narodila v Mexiku a nyní žije v San Franciscu. Věnuje se sochařství a malbě. Její famózní instalace On the Horizon dechberoucím způsobem demonstruje, jaké nebezpečí představuje stoupající hladina světového oceánu pro její domovskou komunitu a tím i pro všechny komunity, které žijí na břehu moře. Zemi považuje za oceánskou planetu a lidstvo za klíčové hráče v jejím současném příběhu. Každá jednotlivá akce každého z nás se podle ní otiskne do všeho, co se v tomto příběhu odehraje. ●

ECHO

OPST na olympijském festivalu

Během srpnového Olympijského festivalu u Jezera Most se veřejnost mohla seznámit se strategickými projekty, které jsou financovány Operačním programem Spravedlivá transformace. Ten je řízen Ministerstvem životního prostředí a zaměřuje se právě na pomoc v regionech, které byly nejvíce zasaženy těžbou uhlí, což je Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj, pro které má z Evropské unie připraveno přibližně 42 miliard korun. Strategické projekty vzešly z potřeb v uhelných krajích a jejich cílem je podpora transformačního procesu v nich. Z jejich aktivit budou těžit malé a střední firmy včetně začínajících, značná část investic míří do výzkumu a vývoje nebo obnovy území.

Moravskoslezský kraj obohatí nové projekty

V Moravskoslezském kraji mají dalších deset projektů, které úspěšně prošly hodnocením a získaly tak doporučení k financování z Operačního programu Spravedlivá transformace. Celková výše výdajů těchto projektů je cca 62 milionů korun. Jedná se například o projekty Zvelebení území zasaženého těžbou v oblasti mezi Brušperkem a Brušperským lesem: projektová dokumentace pro cyklostezku, naučnou pěší stezku a revitalizaci malé vodní nádrže; Vytvoření zázemí pro rekreační areál Karvinského moře: kontejner pro obsluhu (občerstvení, zapůjčení sportovního vybavení) a skladovací kontejner; Cyklostezka v Havířově I: vybudování cyklostezky na ul. ČSA v úseku od ul. Hlavní třída po park na nábrežní a další projekty.

Prachatice instalují fotovoltaiku na ČOV

Město Prachatice zahájí projekt instalace dvou fotovoltaických elektráren na veřejných budovách, konkrétně na krytém plaveckém bazénu a na čtyřech objektech čistírny odpadních vod. Prachatice na sluneční elektrárny získaly dotaci z Modernizačního fondu. Fotovoltaiky by měly být dokončeny do 31. října 2024. FVE budou sloužit pro přímou spotřebu dotčených budov a případné přetoky budou dodávány do distribuční sítě. Instalací FVE město přispěje k ochraně životního prostředí, k větší soběstačnosti, jelikož část spotřeby elektriny samo vyrobí, k úspoře nákladů a ke snížení své uhlíkové stopy.

Festival Fondů EHP a Norska

21. 9. 2024 / 11 hod. / Výstaviště Praha Holešovice

Zveme vás na Festival Fondů EHP a Norska, který oslavuje úspěchy programů podporovaných Fondy EHP a Norska. Tato akce je skvělou příležitostí nejen pro odborníky, ale především pro širokou veřejnost, která si může zdarma užít den plný hudby, workshopů, zajímavých přednášek a inspirativních příběhů. Festival představí konkrétní výsledky a přínosy různých zajímavých projektů z několika oblastí, a to formou prezentací, workshopů a kulturních představení.

NA CO SE MŮŽETE TĚŠIT?

- Hudba a zábava pro všechny věkové skupiny
- Kreativní workshopy, kde se můžete něco naučit a vyzkoušet nové věci
- Zajímavé přednášky o úspěšných projektech a jejich přínosech
- Příležitost poznat zajímavé lidi a projekty, které mění svět kolem nás

PROGRAM

1. Velké pódium s účinkujícími

Čekají vás skvělé kapely jako Pískomil se vrací, věžeňská kapela Katr band, tradiční romská hudba Amenca a pop-rocková Czech It a večer zakončí Pavel Callta s kapelou. Těšit se můžete i na ukázkou pivovarnického řemesla Černokosteleckého pivovaru.

2. Stánky projektů

Na prostranství před hlavním pódium budou rozmístěny stánky vybraných projektů, kde budou prezentovány výsledky a přínosy realizovaných projektů. Návštěvníci se zde budou moci detailně seznámit s projekty z oblasti kultury, zdraví, lidských práv, spravedlnosti a řádné správy. Ve stanu Fondů EHP a Norska se dozvíte o dalších oblastech podpory Fondů EHP a Norska a své znalosti si můžete ověřit v soutěžích o ceny. Svě zastoupení

budou mít Státní fond životního prostředí ČR, Technologická agentura ČR, Open Society Fund a v neposlední řadě norská ambasáda.

3. Workshopy a prezentace v Pavilonu C

V Pavilonu C se můžete zapojit do diskuzí a workshopů na různá témata, například jak konstruktivně zvládat vztek, jak být dobrým rodičem nebo jak politici „hrají“ na naše emoce.

4. Aktivity pro děti

Pro děti máme připraven žonglovací workshop, pohádku, muzikoterapii, kreativní malování, výrobu skleněných obrázků, výrobu odznáčků a spoustu další zábavy. Těšit se mohou také na práci psůvodů a virtuální realitu. Nebude chybět ani divadlo v karavanu.

Byli jsme

Země Živitelka

Mezinárodní agrosalon Země živitelka má za sebou svůj 50. ročník a Státní fond životního prostředí ČR na něm ani letos nechyběl. Rádi jsme vám poradili, kde získáte informace o tom, jak vám pomůžeme zlepšit vaše bydlení. Zajímali jste se o naše dotační programy Oprav dům po babičce, Novou zelenou úsporám Light a další. Děkujeme za návštěvu a těšíme se znovu za rok.

Pozvánky

VELETRHY

FOR ARCH

17.–21. 9. 2024 / PVA EXPO PRAHA, Letňany

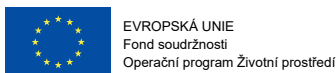
Mezinárodní stavební veletrh FOR ARCH letos slaví již 35 let své existence a v září představí to nejlepší napříč stavebními obory. Nabídne inspiraci a cenné tipy pro stavbu, rekonstrukci a energetické úspory v domácnostech či poradí, jak optimalizovat náklady. Těšit se můžete na doprovodný program pro odborníky i širokou veřejnost a možnost konzultací. Nebude chybět ani stánek SFŽP ČR, kde se dozvíte vše, co vás zajímá o dotacích nejen na energetické úspory.

KONFERENCE

Mezinárodní konference IENE 2024

9.–13. 9. 2024 / Česká zemědělská univerzita, Praha 6 – Suchbátka

Tématem konference bude Biodiverzita a budoucnost dopravy. Těšit se můžete na plenární prezentace předních odborníků z oboru, tematické přednášky, interaktivní diskuze, prezentace posterů a exkurze za příklady dobré praxe. Přihlašovat abstrakty svých prezentací a zasílat přihlášky k účasti můžete na www.iene2024.info.

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Životní prostředí

Spolufinancováno
Evropskou unií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Priorita | měsíčník Státního fondu životního prostředí ČR | vydává Státní fond životního prostředí ČR, rezortní organizace Ministerstva životního prostředí | ročník 17 | číslo 9 | září 2024 | časopis je distribuován bezplatně, pouze na území ČR | **adresa redakce:** Olbrachtova 2006/9, 140 00 Praha 4 | **kontakt na redakci:** priorita@sfzp.cz | **objednávky:** www.sfzp.cz, www.opzp.cz | **redakce:** šéfredaktor: Jan Rödling; redaktorka: Barbora Scheinherrová; grafická úprava: Eva Štanglová | **fotografie na titulní straně:** Archiv SFŽP ČR | **číslo registrace:** MK ČR E 18178 | Tento časopis je tištěn dle ekologických standardů. | Texty z časopisu Priorita je možné přetiskovat za předpokladu uvedení autora a zdroje. **Prosíme o správné vytřídění recyklovatelného obalu i časopisu.**